

SKOLLEDAREN.

En tidning för Sveriges viktigaste chefer

Ledarskap

Rektor Åsas metod för
att höja kompetensen

Dilemmat

Chefens dubbla stolar
satte rektorn i kläm

Nyheter

Starka reaktioner på Pisa:
"Oroväckande"

Guiden

Lyckas med personalens
kompetensutveckling

NYCKEL- SPELARE

I Andersberg i Halmstad spelade
rektor Lotta Karlsson och
skolan en viktig roll när det
utsatta området vändes.

Tema

TOLERANS

Hur ska skolan
möta den ökande
intoleransen
bland unga?

Mer än bara möbler – lärmiljöer som gör skillnad

På Kinnarps skapar vi inte bara stolar och bord. Vi utvecklar lärmiljöer som främjar trygghet, studiero och elevers möjligheter att nå sin fulla potential.

Våra erfarna lärmiljöstrateger arbetar med hela processen - från behovsanalys och arealplanering till designkoncept och färdig inredningslösning. Med över 200 kunniga rådgivare runt om i landet får ni dessutom lokal, personlig service och stöd i varje projekt.

Läs mer på kinnarps.se/next-education

Kinnarps®
SUCCESSFUL INTERIORS

Nr
06 / 2026

Skolledaren

En tidning för Sveriges
viktigaste chefer

Innehåll.

08

07 / Ledare

"Tonläget i debatten försvårar skolans uppdrag", skriver förbundsordförande Ann-Charlotte Gavelin Rydman.

08 / Tema: Tolerans

Hur ska skolan möta den ökande intoleransen bland eleverna?

19 / Ledarskap

Så driver rektor Åsa Sjöberg kompetensutvecklingen framåt.

26 / Reportage

Rektor Lotta Karlsson och Andersbergs-skolan spelade en viktig roll när stadsdelen togs bort från polisens lista över utsatta områden.

36 / Nyheter

Här är reaktionerna efter Pisasaset.

38 / Dilemmat

Skolledarna blev klämda på grund av chefens dubbla uppdrag.

41 / Enkäten

Tre rektorer svarar: Därför trivs jag på mitt jobb.

43 / Skolsverige runt

Aktuellt och kuriosa i skolans värld.

45 / Krönika

"Trygghet uppstår inte ur lydnad inför förbud; den uppstår när alla vuxna leder med ett respektfullt, tydligt och varmt bemötande", skriver Gabriella Ekström Filipsson.

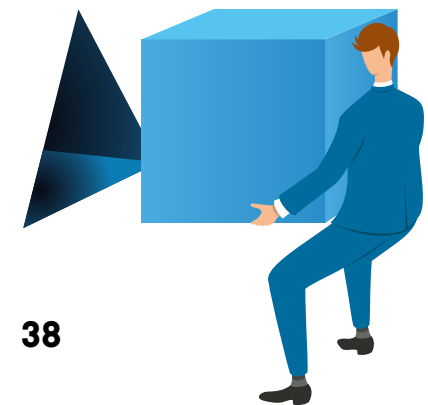
47 / Ditt medlemskap

Rektor Tina Nahkuri von Eichwald har framgångsrikt hanterat tre skyddsstopp – så gjorde hon.

19

26

38

Därför lyfter vi frågan om tolerans

Debattklimatet har hårdnat i Sverige – även så kring och i skolan. Det har återkommande diskuterats i debattartiklar och krönikor i Skolledarens kanaler.

Ett tydligt tecken i tiden var kanske Forum för levande historias rapport om hur intoleransen mot olika grupper ökar bland elever i svensk skola.

Den rapporten har nu lett till ett utökat uppdrag för myndigheten att fördjupa kunskapen om de allt mer negativa attityderna till vissa grupper, bland annat hbtqi-personer.

I vårt tema om tolerans i detta nummer pratar vi med rapportförfattaren själv och hör andra röster om vilken – viktig – roll skolan kan spela i de här frågorna.

SKOLANS BETYDELSE I samhället blir också väldigt tydlig i Andersberg i Halmstad. I början av året kunde området, som klassats som utsatt, tas bort från polisens lista. Bakom ligger ett gediget arbete från flera samhällsaktörer – inte minst rektor Lotta Karlsson och biträdande rektor Lotta Svensk på Andersbergsskolan. Skolan lyfts fram som en avgörande faktor för vändningen av området. Läs mer om arbetet som gjorts i reportaget på sidan 26.

När jag skriver denna krönika är det dagen efter valnatten och ingenting är klart. Men en nyhet som fladdrar förbi är att skola och utbildning hamnar på plats

två av de viktigaste frågorna för svenska väljare, enligt SVT:s vallokalsundersökning. En annan att rekordmånga elever deltog i riksdagsskolvalet 2026.

Det om något bör också vara ett tecken i tiden – om det är någon plats där skillnad kan göras så är det i skolan.

Emelie Henricson
Chefredaktör

Foto: Sophie Lagerholm

DIGITALT

Skolledaren.se – alltid senaste nytt

- Vill du få senaste nytt om skolpolitik eller reportage och möten med kollegor i skolans verklighet? Läs oss digitalt på Skolledaren.se.
- Följ oss också i våra sociala kanaler – vi finns på LinkedIn och Facebook.
- Du missar väl inte heller nyhetsbrevet Skolledare Fredag? Anmäl dig till nyhetsbrevet på Skolledaren.se. Håll utkik i mejlkorgen varje fredag!

REDAKTION

Emelie Henricson
Chefredaktör & ansvarig utgivare
emelie.henricson@skolledaren.se

Lars Eriksson
Art Director
lars.eriksson@skolledaren.se

Lenita Järlhage
Reporter
lenita.jarlhage@skolledaren.se

Håkan Söderberg
Reporter
hakan.soderberg@skolledaren.se

Hampus Hagman
Digitalchef
hampus.hagman@skolledaren.se

KONTAKT

Mejl: redaktionen@skolledaren.se
Post: Skolledaren, Box 27038, 102 51 Stockholm
Webb: Skolledaren.se
Ges ut av: Sveriges Skolledare
Produktion: Ahead Publishing
Tryckeri: Stibo Complete
TS-upplaga: 17 500 ex (2025)
Medlem: Sveriges Tidskrifter
Omslagsfoto: Matilda Schüller
Nästa nummer: 27 oktober

facebook.com/skolledaren

linkedin@skolledaren

PRENUMERATION

Medlem: Om du inte längre vill ha tidningen kan du kontakta Medlemservice på 08-567 062 00.
Ej medlem: Kontakta larartidningar@flowyinfo.se eller 08-799 62 50.
Helårsprenumeration 576 kr.

ANNONS

Annonsbokning: Andrea Åhslund
Mediakraft AB
andrea.ahslund@mediakraft.se,
tel: 073-508 05 73
mediakraft.se

Redaktionen ansvarar inte för icke beställt material. Allt innehåll i tidningen lagras och publiceras elektroniskt. Förbehåll mot sådan lagring måste anmälas i förväg.

Webb: sverigeskolledare.se
Telefon: 08-567 062 00
Postadress: Box 3266, 103 65 Stockholm
Besöksadress: Vasagatan 48, 111 20 Stockholm

Du vet väl att du kan använda statsbidraget när du beställer NE Komplet, en heltäckande kombination av tryckta och digitala läromedel.

En kalkyl som håller.

Egentligen är det ju inte så konstigt att elever tar till sig kunskap på olika sätt. En del föredrar digitala läromedel. Andra att läsa i en bok. Några elever vill ha digitala läromedel i vissa ämnen men inte i andra. Och det är precis så det ska vara tycker vi!

Våra tryckta läromedel speglar de digitala versionerna. Det vinner alla på. Eleverna kan arbeta med båda formaten parallellt. Pedagogerna får stöd och innehåll för en flexibel och elevanpassad undervisning. Och du som skolledare kan använda statsbidraget – och få en kalkyl som håller över tid!

Upptäck prisvärda paket på NE.se

VI UTBILDAR REKTORER PÅ KARLSTADS UNIVERSITET!

- Rektorsprogrammet 30 hp
- Rekryteringsutbildning för blivande rektorer 7.5 hp
- Leda analys och kvalitetsarbete på förvaltningsnivå 7.5 hp
- Utbildningsledning och skolutveckling 30 hp - magisterutbildning för rektorer och skolchef hos samma skolhuvudman
- Att leda utbildning på folkhögskola eller kulturskola

Kontakta oss också för riktade insatser och ledarutveckling för folkhögskolor och kulturskolor.

Läs mer på kau.se/rut

Uppdragsutbildning
KARLSTADS UNIVERSITETS UPPDRAGS AB

Vad gör ni tillsammans på din skola under vecka 42?

#Yrkesutbildningsveckan, Vecka 42

worldskills.se

Nr 06 / 2026	Ann-Charlotte Gavelin Rydman	Ledare.
	Förbundsordförande Sveriges Skolledare	

Den hårdnande debatten försvårar skolans uppdrag

När den här tidningen når er har det varit riksdags- och kommunalval. Vi har då slutfacit på valrörelsen och vilka frågor som fått mest uppmärksamhet. Ett perspektiv som lyftes fram av några röster, men som inte alls fick den uppmärksamhet som det förtjänade enligt mig, var att villkoren för vårt demokratiska samtal hårdnar. Vi hör det från journalister som ifrågasätts när de gör sitt viktiga jobb och vi hör det från offentliga tjänstemän vars oförvitlighet ifrågasätts. Det gör mig rädd på riktigt.

Inom skolan har vi alltid arbetat med värdegrundsfrågor. Att fostra toleranta, demokratiska och empatiska medborgare är en av våra absolut viktigaste uppgifter. Det är inte alltid vi kommer hela vägen fram såklart. Antalet konfliktytor mellan elever och elevgrupper kan vara

"Värderings-skiftet hos de unga är en varningsklocka."

många och skiftande över tid beroende på vad som händer i det omgivande samhället. Men jag har ändå alltid trott att vi har haft tiden på vår sida.

NU KÄNNER JAG mig mer osäker. När Forum för levande historia undersöker elevers attityder så visar det sig att toleransen mot kamrater som bedöms avvika från normen sjunkit. Från höga värden, ska sägas. Skolledare har länge tagit frågan om allas lika värde på största allvar och det har också gett resultat. Men nu verkar skolans arbete inte längre räcka till. Och det beror med stor sannolikhet på att något har hänt i det omgivande samhället. Den hårdnande samhällsdebatten och de växande klyftorna utanför skolans väggar försvårar vårt uppdrag. Om vuxna inte håller sig för goda för att sprida osakligheter, lögn och trakasserier via sina kanaler så är det klart att det påverkar ungdomarna. Sverige har länge stuckit ut med våra toleranta värderingar. Något som jag faktiskt tror varit ett resultat av vårt målmedvetna arbete inom skolan. Även fackförbunden har bidragit genom vårt arbete mot diskriminering och för öppenhet och saklighet på arbetsplatser. Och nu utmanas vi. Förstår de här populistiska debattörerna vad det är de håller på att rasera? Jag skulle säga att de håller på att underminera grunden för det som verkligen gör Sverige till Sverige. Om ni, som jag, brinner för alla elevers rätt till en god skolgång och facklig solidaritet, är värderingsskiftet hos de unga en varningsklocka.

Ann-Charlotte Gavelin Rydman
Förbundsordförande
Sveriges Skolledare

KANHÄNDA ÄR DET denna utveckling som också ligger bakom fruktansvärda händelser som den på Brinellskolan i Fagersta. Den visar att det inte räcker med hårdare säkerhetsåtgärder samtidigt som man drar ner på resurserna till fritidssektorn, socialtjänsten och BUP. För att inte tala om elevhälsan. Tolerans är inget passivt tillstånd, det är ett aktivt arbete som kräver resurser, tid och professionell handlingsfrihet.

Vi har som sagt precis genomfört ett val. Men jag tror kanske att vi står inför ett annat. Det om vilket samhälle vi vill ha och vad som ska präglade relationerna mellan oss som ingår i det. Det är ingen tvekan om var jag står. Och så länge jag är förbundsordförande kommer även Sveriges Skolledare att stå starkt i åsikten om att vi ska ha ett skolsystem där demokrati, mänskliga rättigheter och barnets bästa är självklara ledstjärnor. Låt oss hoppas att skolan inte blir en isolerad ö utan att arbetet för en öppen, trygg och tolerant miljö omfattar alla samhällssektorer. Det är i alla fall det jag skulle rösta för. ■

Foto: Ola Westerberg

Skolan som ledljus

Forskning visar på ett hårdnande klimat
bland landets elever i synen på varandra.
Hur ska skolan stå pall inför ökande
polarisering och intolerans som
genomströmmar samhället?

Så kan skolan möta ökande intolerans

Intoleransen mot minoritetsgrupper har ökat bland svenska högstadie- och gymnasieelever. Även upplevelsen av utsatthet för mobbning, hot och våld har ökat.

- Det är en stark varningssignal. Vi måste vara vaksamma och fortsätta stå upp för ett öppet och tolerant samhälle, säger Ann-Charlotte Gavelin Rydman, förbundsordförande i Sveriges Skolledare.

Text: Håkan Söderberg

Det är i rapporten "Unga tycker om andra" från Forum för levande historia som den ökande intoleransen och den hos eleverna upplevda ökade utsattheten konstateras. Den publicerades i februari men resultaten har skakat om. Nu har Forum för levande historia fått ett nytt uppdrag av regeringen att ta fram fördjupad kunskap om det som kommit fram.

- Det är bra att vi kan gräva djupare. Det är komplexa frågor och svårt att dra exakta slutsatser, säger Oscar Österberg, som varit rapportförfattare.

Det man tittat på är attityderna till sju minoritetsgrupper; invandrare, afrosvenskar, judar, muslimer, romer, samer och hbtqi-personer. Attityderna har jämförts med tidigare studier och framför allt en stor studie 2013.

- Tidigare undersökningar har visat att eleverna fått alltmer positiva attityder till olika grupper. Men nu verkar det ha vänt och det är bekymmersamt, säger Oscar Österberg.

En majoritet av eleverna, 72 procent, uttrycker i rapporten att de respekterar andra människors åsikter och anser det viktigt att alla människor har friheten att leva sina liv som de

"Det här visar vad skolledare och lärare betyder."

Oscar Österberg

vill. Men jämfört med tidigare visar rapporten en negativ utveckling när det gäller tolerans och utsatthet.

DEN STÖRSTA FÖRSÄMRINGEN är attityderna till homosexuella, bisexuella och transpersoner. Andelen elever med tydligt negativa attityder till hbtqi-personer har ökat från tre till 15 procent. Men de som har negativ attityd till en grupp är också benägna att visa negativa attityder till andra grupper.

- Vi har inte kunnat se några exakta anledningar. Ibland kan man höra att den stora invandringen haft betydelse men vi kan inte hitta något sådant här, säger han.

Men det finns några fakta som man kan se. Flickor är betydligt mer toleranta än pojkar. De som går högskoleförberedande linjer är mer toleranta än de som går yrkesförberedande. Här kan noteras att det även gäller i årskurs nio, att de som alltså avser att söka högskoleförberedande kurser har positivare attityd.

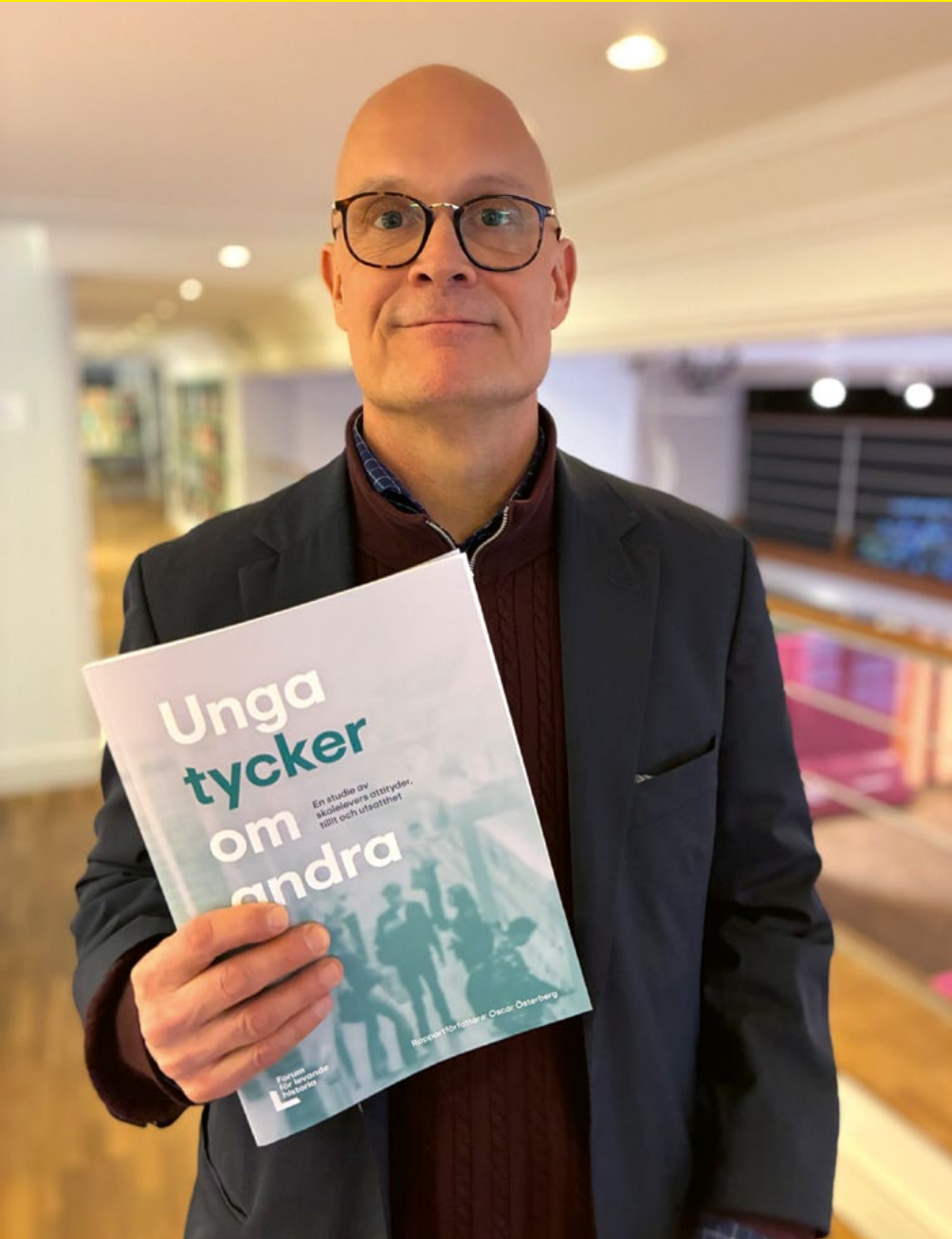
- Men det här är också komplext. Det kan skilja sig mellan olika program, och även här gäller att flickor har en mer positiv syn än killarna på andra grupper, säger Oscar Österberg.

ETT ÅTERKOMMANDE RESULTAT i elevundersökningar och även i den här är att skolan är en betydelsefull arena. Bland annat tenderar klasser där eleverna är nöjda med skolan har betydligt mer positiva attityder till andra grupper.

- Det här visar vad skolledare och lärare betyder. Vi har även sett ett visst samband mellan antalet behöriga lärare och trivseln på skolan, säger Oscar Österberg.

Samtidigt med att intoleransen ökar har också upplevelsen hos eleverna av utsatthet för mobbning, hot och våld ökat. Exempelvis upplever homo- och bisexuella personer att de i ökad grad blivit utsatta för hot bland annat på nätet.

- Det hoppas jag att det nya uppdraget från

regeringen kan ge en djupare förståelse för varför det har blivit så. Sociala mediers påverkan måste man också räkna med i dessa tider. Vi får se vad man kan komma fram till, säger Oscar Österberg.

Det nya uppdraget ska slutredovisas den 1 mars 2029.

ANN-CHARLOTTE GAVELIN RYDMAN ser rapportens resultat om ökad intolerans och upplevd ökad utsatthet för eleverna som en varningsklocka som måste tas på allvar. Det

Oscar Österberg är forsknings- och samordnare vid myndigheten Forum för levande historia, som har i uppdrag att främja demokrati och mänskliga rättigheter.

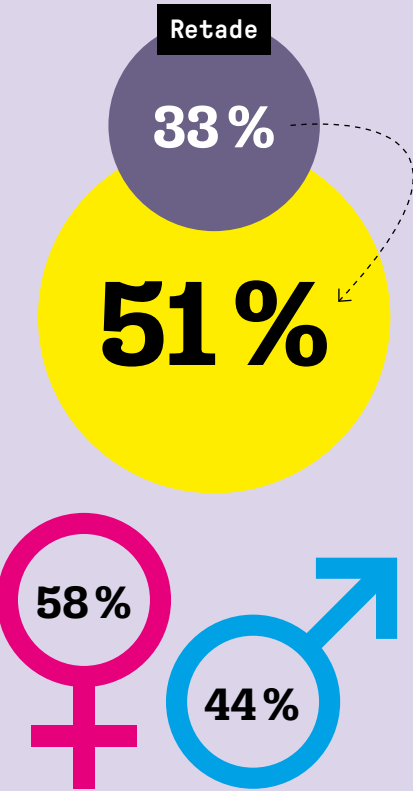
Siffror från rapporten "Unga tycker om andra"

Den senaste undersökningen gjordes 2013 och siffrorna från 2024/25 när det gäller utsattheten är i jämförelse med den.

Retade: Ökat från 33 % till 51 %.

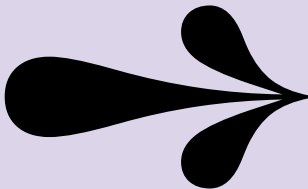
Hotade: Ökat från 8 % till 13 %.

Slagna: Ökat från 11 % till 16 %.

Flickor uppger i större utsträckning än pojkar att de utsätts för kränkningar och att de har blivit retade, 58 % för flickor jämfört med 44 % för pojkar.

Undersökningen har genomförts av Statistikmyndigheten SCB under läsåret 2024/2025 och bygger på svar från totalt 8 127 skolelever: 1 149 elever i grundskolans årskurs 9 och 6 978 elever i gymnasieskolans årskurs 1–3.

Ann-Charlotte Gavelin Rydman

”Det är så viktigt att vi håller fast vid de demokratiska principerna.”

finns oroande tecken på ett värderingsskifte i samhället, där man talar om sortering i stället för inkludering. Ett hårdare samtalsklimat där grupper ställs mot varandra.

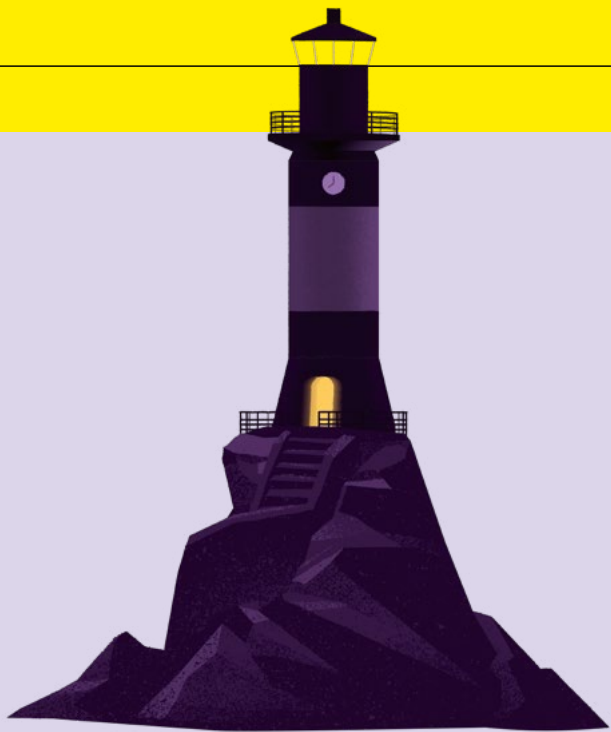
– Det är så viktigt att vi håller fast vid skolans grundvärderingar om de demokratiska principerna och människors lika värde. En viktig anledning till att jag personligen engagerade mig fackligt var att få vara en del av den gemenskap som försvarar de mänskliga rättigheterna och människors lika värde. Det är sådant som inte är förhandlingsbart för mig, säger hon.

Men rapporten visar alltså att när eleverna trivs i skolan och i klassrummet är de också mer öppna och toleranta mot andra grupper.

– Trygghet och trivsel hör ihop. Känslan för värderingsgrunden är stark i skolans värld. Om vi skollärare och lärare håller i och håller ut så tror jag att vi kan vända vinden.

Hon menar att det också handlar om att politikerna tar sitt ansvar och står upp för det svenska utbildningssystemet.

– Vi får inte glömma att FN:s barnkonvention är svensk lag. Alla barn har samma värde och samma rättigheter. Vi måste stå fast vid den och där måste alla politiker ta sitt ansvar, säger Ann-Charlotte Gavelin Rydman. ■

Regeringens uppdrag till Forum för levande historia

- I uppdraget ingår att titta på hur en ökad upplevd utsatthet påverkar ens attityder till andra grupper och till samhället i stort.
- I uppdraget ingår också att undersöka vad som kan ligga bakom ökningen av negativa attityder till invandrare och invandring, kopplingen mellan nöjdhet med demokratin och mer toleranta attityder, sambandet mellan en högre konspiratorisk läggning och mer intoleranta attityder samt varför flickor generellt uppvisar mer toleranta attityder än pojkar.
- I uppdraget ingår även att analysera vad som kan ligga bakom att elever med ett högt förtroende till information från sociala medier uppvisar mer negativa attityder till de undersökta grupperna, liksom sociala mediernas roll avseende elevers negativa attityder.
- Vidare ska myndigheten undersöka och analysera hur

attityder hos elever med svensk respektive utländsk bakgrund har förändrats över tid.

- I uppdraget ingår särskilt att undersöka vad som kan ligga bakom de kraftigt ökade negativa attityderna till hbtqi-personer och ökningen av hbtqi-personers utsatthet, den generellt större utsattheten bland svenska skolelever.
- Forum för levande historia ska senast den 1 mars 2027 delredovisa och senast den 1 mars 2029 slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet.
- Myndigheten ska inom ramen för uppdraget inhämta kunskap från Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Statens skolverk och Totalförsvarets forskningsinstitut.

Källa: regeringen.se

S:T ERIKS GYMNASIUM

”Skolan ska vara en trygg plats för alla”

Elevernas upplevelser av mobbning, hot och våld ökar i de svenska skolorna. På S:t Eriks gymnasium jobbar man hårt för att motverka tendenserna.

– Det arbetet blir aldrig färdigt, det måste pågå hela tiden, säger Lena Thomasson, biträdande rektor och verksamhetschef för RGRH habilitering och boende.

Text: Håkan Söderberg

Trygghet, tydlighet och gemenskap är ledorden för S:t Eriks gymnasium.

– Vi har en omfattande handlingsplan som vi skriver nya versioner av. Vi ska alltid ifrågasätta verkligheten. Saker kan ändras, rättigheter försvinna, när det gäller rasism, antisemitism, homofobi, transfobi eller annat. När man som nu ser att attityder förändras så måste vi tag i det och det gör vi, säger hon.

Fortbildning av personalen är en viktig bit i det ständigt pågående värdegrundsarbetet.

– Det är webbutbildningar, workshops, egna föreläsningar men också hur vi introducerar nyanställda. S:t Eriks gymnasium ska vara en trygg plats för alla. Vi har ett gemensamt ansvar. Det ska inte bara handla om temadagar och sådant, arbetet med värdegrunden och mänskliga rättigheter ska genomsyra vardagen för oss alla, säger hon.

SKOLAN HAR BLAND annat varit hbtqi-certifierad sedan 2019. RFSL är den som erbjuder hbtqi-certifieringen för verksamheter, skolor och myndigheter för att stärka likabehandling. Man menar att en hbtqi-certifiering visar att

Det här ingår i hbtqi-certifieringen

- Två webbutbildningar á 40 minuter för all personal.
- Tolv timmars föreläsarledd utbildning med fokus på både grundläggande och fördjupade hbtqi-frågor.
- Sju timmars processledning för arbetsgruppen, som tar fram en handlingsplan för de kommande tre åren.
- Fokus på hållbarhet i inkludering genom praktiska övningar och strategisk planering.
- Möjlighet till uppföljande stöd och rådgivning efter certifieringen för att stödja fortsatt framgång i inkluderingsarbetet.
- Här är skollärares strategiska ansvar efter en certifiering, enligt RFSL:
- **Förankra i planer:** Integrera insikter i skolans likabehandlingsplan och systematiska kvalitetsarbete.
- **Säkra strukturer:** Skapa fasta rutiner för hur personalen bemöter normkritik och hanterar kränkningar eller hbtqi-motstånd.
- **Följ upp kompetens:** Sker en certifieringsprocess via RFSL. Utbildning krävs att ledningen driver det vidare internt, då certifikatet avser hela verksamheten.

Lena Thomasson, biträdande rektor på S:t Eriks gymnasium.

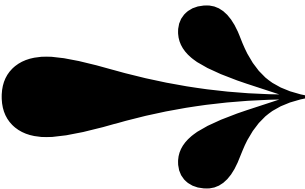
”Arbetet med värdegrunden ska genomsyra vardagen för oss alla.”

verksamheten tar mänskliga rättigheter och allas lika värde på allvar.

– Sedan har vi omcertifierat oss två gånger. Vi vill visa att vi agerar.

Skolan har 1 300 elever och 200 anställda. S:t Eriks gymnasium erbjuder flera nationella program som naturvetenskap, samhällsvetenskap, estetiska programmet samt olika yrkesprogram. På skolan finns också RGRH (riksgymnasiet för rörelsehindrade).

– Det handlar om att vi som personal alltid ska agera när något händer. Att vi hjälper varandra. Att det ska bli så är en del av hela skollärskapet men hela organisationen måste byggas upp från grunden så att skolan verkligen blir en trygg plats för alla, säger Lena Thomasson. ■

Daria Ramzi

● Daria Ramzi, 35, har arbetat inom skolan i tolv år. De senaste åren som biträdande rektor, rektor på Vittra Samset, verksamhetschef för vuxenutbildning på MoA Lärocentrum samt grundskolerektor för två skolor i Hjo.
● 2023 nominerades hon till Årets unga ledande kvinna i Jönköpings län och år 2025 rankades hon bland Sveriges 50 främsta framtida kvinnliga ledare av Ledarnas chefsförbund.
● I dag är hon rektor för Kunskapsskolan i Jönköping, en grundskola för årskurs 4–9.

Rektorn: "Vi riskerar att missa elever"

Mobbningsstatistiken kommer att bli ännu sämre när anmälningsskyldigheten för kränkande behandling görs om till informationsskyldighet.
Det befärar Daria Ramzi, prisbelönt rektor och bland annat krönikör här i Skolledaren. Hon har också egen erfarenhet av att vara utsatt för mobbing.

Text: Håkan Söderberg Foto: Anna Hållams

En rapport från Forum för levande historia visar att såväl den andel elever som rapporterar egen utsatthet för mobbing, hot och våld, som andelen med negativa attityder till grupperna i fokus för rapporten har ökat (se sidan 11). Den 1 augusti trädde samtidigt en ändring i skollagen i kraft som innebär att skolpersonal i stället för att formellt "anmäla" uppgifter om kränkande behandling till rektorn nu ska "informera" rektorn om det. Det innebär att lärare och annan personal ska göra bedömningen om det är en kränkning som har skett, och om det är av sådan vikt att rektorn bör informeras. Man behöver då inte göra en utredning om det som inträffat innan man informerar rektor.

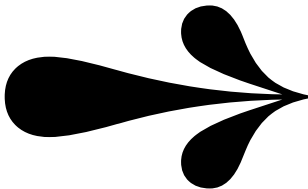
DARIA RAMZI, REKTOR och författare, tror att det kan leda till att bedömningarna av vad som anses vara upprepade eller allvarliga kränkningar blir godtyckliga.
– Ett stort ansvar läggs på den enskilda personalen, som inte bara ska avgöra om en händelse ska rapporteras till rektorn, utan också värdera händelsens allvar och betydelse. Samtidigt är vi överens om att skolpersonal har en hög administrativ börda och att rektorn har

"Vänta inte på att eleverna ska dyka upp hos elevhälsan."

Daria Ramzi

det yttersta ansvaret för att utreda kränkningar men lagen kan också, i praktiken, innebära att information ges i förbifarten till en rektor, fortsätter Daria Ramzi.
Hon befärar att ändringarna kan leda till att vi kommer se en ökad mobbningsstatistik i Sverige, samtidigt som ett mörkertal kring kränkningar kommer växa.
– Elever som upplever sig kränkta riskerar att inte få den utredning och det stöd som deras upplevelse kräver, säger hon.
I boken "Kan jag, så kan DU! – Från förorten till maktbavallistan" har Daria Ramzi berättat om sin egen resa och uppväxt, där hon blev utsatt för mobbing och rasism i skolan.

I DAG ÄR hon rektor och brinner för att hennes egen historia inte ska bli någon annans. En viktig förutsättning för att göra något åt problemen är fungerande elevhälsoteam menar hon. Som ser de som blir utsatta men som också har koll på alla barn.
– Om vi bara fokuserar på de elever som återkommer på elevhälsomöten varje vecka riskerar vi att missa många elever som ännu inte har fångats upp. Som rektor brukar jag därför arbeta med en struktur kring EHT-koll, där vi med jämna mellanrum säkerställer att vi har en bild av läget för samtliga elever på skolan, säger hon.

Daria Ramzi tillsammans med eleven Amira Ali Hassan.

EHT-kollen innebär att elevhälsan ber varje mentor att göra en nulägesbedömning av sina elever utifrån mående, frånvaro, socialt samspel samt pågående eller planerade insatser. Man går alltså systematiskt igenom varje elev och markerar om läget är akut (rött), under kontroll (grönt) eller behöver följas upp (gult). På så sätt blir det svårare för elever att försvinna i mängden eller först uppmärksammas när problemen redan har blivit stora. Har skolan ett fritidshem behöver även fritidshemmets perspektiv finnas med.

– Mitt råd till andra rektorer är därför: Vänta inte på att eleverna ska dyka upp på EHT. Se till att EHT regelbundet lyfter blicken och gör en systematisk koll av alla elever. Det är först när vi har koll på helheten som vi kan upptäcka dem som annars riskerar att hamna mellan stolarna.

En grupp som ökat kraftigt i skolan är antalet hemmasittare.

– Hemmasittarna är ett stort problem. Jag gick till skolan oavsett hur det var. Det var viktigt att vara med i skolan även om jag på rasterna försökte gömma mig. Vi måste jobba hårt, skolledare, lärare, socialtjänst, för att få eleverna till skolan. En skola där de kan känna trygghet.

SOCIALA MEDIER ÄR ett område som spelar stor roll för dagens elever. Som gör att mycket av mobbningen flyttats till fritiden, att den på ett annat sätt sker i tysthet.

– Vi måste lära oss. Vilka spel använder eleverna, vad är det för chattrum som florerar,

Daria Ramzi tillsammans med en kollega på Kunskapsskolan i Jönköping.

”Riskerar få en snäv syn på hur eleverna har det.”

vilka appar och vilket språk används för att såra, säger hon.

Något som Daria Ramzi också lyfter är det hon kallar ”kulturell intelligens” som innebär att man behöver förstå hur kulturer krockar, språkliga barriärer uppstår och hur identitetskonflikter präglar barns vardag. Tolerans och välmenande temaveckor om inkludering räcker inte, menar hon. I stället uppmanar hon skolledare att sätta sig in i värderingar, normer, identitet och sociala koder – inte bara utifrån härkomst, utan även utifrån kultur, religion, socioekonomisk bakgrund, kön, funktionsvariation eller hbtqi+-identitet.

– Får du inte den kunskapen finns risken att du har en ganska snäv syn på hur eleverna har det i skolan, säger Daria Ramzi. ■

Forskaren: Förbud är inte lösningen

Det finns inget tydligt vetenskapligt stöd för att åldersgränser för sociala medier eller totalförbud mot mobiler i skolan löser de problem som lyfts i debatten.

– Förbud är billigt och lätt. Men det är viktigt att inte framställa det som en lösning på psykisk ohälsa eller mobbing i skolan, säger Alexandra Weilenmann, professor i interaktionsdesign vid Göteborgs universitet.

Alexandra Weilenmann

Text: Håkan Söderberg

Alexandra Weilenmann är professor i interaktionsdesign vid Göteborgs universitet. Hon har i 25 år studerat hur barn och unga använder digitala verktyg och har bland annat varit expert i Europeiska kommissionens expertpanel om hur barns trygghet på sociala medier kan stärkas inom EU. Hon efterlyser mer nyanser i debatten.

– Debatten blir lätt väldigt svartvit. Först skulle skolan digitaliseras, nu hörs i stället krav på att digital teknik nästan inte ska finnas alls. Det säger också något om hur det politiska debattklimatet fungerar, säger Alexandra Weilenmann.

SOCIALA MEDIER HAR blivit en förklaring till att den psykiska ohälsan ökar bland unga. Många vuxna känner också att den digitala utvecklingen går för snabbt, man är rädd för att tappa kontrollen.

– Då blir förbud och regleringar enkla att ta till. Vi förbjuder, det kostar ingenting. Fler vuxna i klassrummet, mindre

klasser och förbättrad elevhälsa är mycket mer komplicerat, säger Alexandra Weilenmann.

Regeringen har bland annat tillsatt en utredning som ska titta på en åldersgräns för barns användning av sociala medier, i syfte att skydda barn mot innehåll.

Men Alexandra Weilenmann menar att sociala medier trots

allt är en relativt liten del i vad som påverkar barnens liv. Stökiga relationer i hemmet, ekonomiska svårigheter och annat kan påverka mer. Hon pekar också på att vi borde lyssna mer på de unga själva.

– Som vuxen så tänker man online och offline. Men för de unga är den gränsen mer flytande. Jag tror vi ska lyssna mer på de unga och ta vara på deras perspektiv. I EU-kommissionens expertpanels arbete fanns en ungdomspanel från olika länder med. Där fanns mycket mognad, säger hon.

ANVÄNDNINGEN AV SOCIALA medier är inte på något sätt problemfritt.

– Det finns både risker och möjligheter. Men ett enkelt förbud är inte lösningen. Det är bra om vi tar de ungas välbefinnande på allvar, men vi kan inte dra alla över en kam. Kanske kan ett förbud ge någon mobbad en andningspaus med det är inte lösningen, säger Alexandra Weilenmann. ■

”Som vuxen tänker man online och offline – men för unga är gränsen mer flytande.”

Mer läsning i frågan

● **Safer Internet Centre:** Mediemyndigheten, Bris och ECPAT (en organisation som arbetar mot sexuella övergrepp mot barn) driver gemensamt Safer Internet Centre som samlar kunskap kring barns sociala medier-användning. De skickar ut ett nyhetsbrev med rapporter, seminarier och webinarier.

● **Ungar och medier:** Mediemyndigheten undersöker och släpper rapporter om barns och ungas medievanor. Senaste rapporten är från 2025 som bland annat visar på en viss nedgång i användning av digitala enheter bland 9–12-åringar.

● **Internetstiftelsen:** Internetstiftelsen släppte i år en rapport om synen på förbud mot sociala medier. Den visade att nästan alla barn i åldern 8–19 använder sociala medier (97 procent), men att den dagliga användningen minskat bland de yngsta barnen – från 92 procent år 2022 och 2023 till 86 procent 2025.

● När det gäller synen på ett förbud ser endast 24 procent av barn och ungdomar en fördel med ett förbud, medan motsvarande siffra bland den vuxna befolkningen är 53 procent.

● Utredningen om åldersgräns för sociala medier tillsattes i oktober 2025, och slutredovisning ska lämnas 14 november 2026. Särskild utredare är Lisa Englund Krafft, beredningschef vid Högsta förvaltningsdomstolen.

Bara forskning kan hjälpa Vanessa.

Typ 1-diabetes är en livshotande och obotlig sjukdom

Ingen vet varför vissa drabbas och ingen botas. Mer forskning behövs – hjälp till att beseгра typ 1-diabetes!

Bli månadsgivare:
barndiabetesfonden.se/manadsgivare
eller ge ett bidrag:
➤ Swish: 900 05 97 ➤ Plusgiro: 90 00 59-7

Barndiabetesfonden
För kampen mot typ 1-diabetes

**Arbetslagsledar-
utbildning**

Vill du som skollädaře skapa ett arbetslag som samarbetar effektivt, tar gemensamt ansvar och där alla är engagerade?

Fortbildningen stärker dig i ditt ledarskap och ger dig förutsättningar att bygga ett positivt och engagerat arbetsklimat i gruppen.

Lärar fortbildning

**UTVECKLA DINA LÄRARE
PÅ KARLSTADS UNIVERSITET!**

- Att leda forskningsbaserad praktik och skolutveckling 7.5 hp
- Kompetensutveckling för förskollärare - Lek och rörelse 7.5 hp
- Konflikthantering i klassrummet 7.5 hp
- Läs- och skrivutveckling för förskollärare som undervisar i förskoleklass 15 hp
- Matematikinläring för förskollärare som undervisar i förskoleklass 15 hp
- Undervisning på kognitionsvetenskaplig grund 7.5 hp
- Undervisningsskicklighet i teori och praktik (USP) 7.5 hp - flera årskurser
- Vidareutveckling och analys i kvalitet i undervisning (VAK) 7.5 hp - ma/no
- Vidareutveckling och analys i kvalitet i undervisning (VAK) 7.5 hp - sv/so

**alla kurser ingår i Professionsprogrammet*

Vi kan också skräddarsy kurser för er.
Kontakta koordinator Pia Sundgren Storm (bilden).

Uppdragsutbildning
KARLSTADS UNIVERSITETS UPPDRAGS AB

Läs mer på kau.se/uppdagsutbildning

"Det var en otäck värld som öppnade sig när jag började titta på den här grupperingen." ▶ sidan 24

Ledarskap.

Mötet + Guiden + Tipsen

Mötet

Så höjer Åsa kompetensen

Rektor Åsa Sjöberg vet att det är en utmaning som skollädaře att erbjuda kompetensutveckling som passar alla medarbetare. I synnerhet när man arbetar i en liten kommun med begränsade resurser.

Text: Lenita Jällhage Foto: Mathilda Schöler

Åsa Sjöberg är rektor på Kungsfiskareskolan F-6 och Vedby-skolan F-6 i Klippan i nordvästra Skåne. Utvecklingsarbete är hennes drivkraft och hon delar gärna med sig av sina erfarenheter av arbetet med kompetensutveckling från sina skolor. Hon har hållit i ledningsarbetet men har haft hjälp av sina biträdande rektorer och det centrala skolhälsoteamet i arbetet. Hon har informerat sin verksamhetschef för grundskolan, Mattias Adolfsson, men det har varit ett utvecklingsarbete som varit drivet nedifrån och upp.

– I mitt ledarskap är en viktig grundbult att behovet ska komma underifrån, och inte är något som jag som skollädaře "tycker" att vi borde göra, säger hon.

VARJE LÄSÅR GENOMFÖR Åsa Sjöberg fyra avstämningar med sina lärare i samband med det systematiska kvalitetsarbetet på skolorna. Då analyserar de tillsammans trygghets- och trivselenkäter, följer upp screeningar och elevernas måluppfyllelse.

– Jag har svårt att göra en sak på samma sätt två gånger och tänker att det alltid går att skruva på saker, säger hon.

I samband med analysstillfällena läsåret 24–25 uttryckte lärarna ett behov av olika typer av kompetensutveckling. Det kunde

Åsa Sjöberg arbetar med kompetensutveckling som är anpassad utifrån lärarnas behov.

”Det ger inget resultat att gå på en föreläsning som ger tillfällig inspiration utan uppföljning.”

handla om bättre kunskap om npf-diagnoser, att förändra lärmiljö och undervisning för att passa eleverna bättre och hur man kunde stödja elever med svårigheter att uttrycka sig i deras språkliga utveckling.

- Lärarna hade en hunger att få input och behövde stöttning i allt detta, säger hon.

Det satte fart på Åsa Sjöbergs tankar kring hur hon som rektor kunde erbjuda en kompetensutveckling som var mer anpassad utifrån lärarnas behov i både skola och fritidshem. Arbetet växte fram under hela förra läsåret när hon såg lärarnas analyser och förde samtal med dem. Behoven kom också fram under elevhälsoteamets arbete.

- Förra våren började jag att utveckla detta och fick med mig den centrala elevhälsan i arbetet. De var jättepigga på att delta, men jag förankrade det självklart med deras chef, säger hon.

ÅSA SJÖBERG VILLE att kompetensutvecklingen skulle innehålla flera dimensioner. Hon och verksamhetsutvecklaren på den centrala elevhälsan sydde ihop ett paket som fortlöppte under hela läsåret.

- Det ger inget resultat att gå på en föreläsning som ger tillfällig inspiration utan uppföljning. Jag ville inte ha ett färdigt paket eller enskild metod, utan ge lärarna flera verktyg som öppnade deras tankar kring hur de kunde förändra sitt arbetssätt om de inte fick det utfall de önskade.

Det blev en serie föreläsningar som hölls av den centrala elevhälsans personal. Föreläsningarna kopplades till litteratur som Åsa Sjöberg hade valt ut med efterföljande lärgruppstillfällen, ledda av förstelärare.

- Jag delade in kapitel som lärarna skulle ha läst till de olika föreläsningarna så det inte skulle bli för betungande. Jag ville att

Klippans kommun
Klippans kommun har drygt 1800 elever i grundskolan. De är fördelade på en F–9 skola, en åk 7–9 skola och fyra F–6-skolor. Personaltätheten är elva elever per pedagog. Utöver det finns en fristående F–6-skola som drivs av en ideell föräldraförening med 100 elever.

litteraturen inte skulle vara alltför abstrakt utan lättillgänglig och möjlig att ta till sig in i klassrummen, säger Åsa Sjöberg.

REPRESENTANTER FRÅN DEN centrala elevhälsan som logoped, psykolog, specialpedagog och verksamhetsutvecklare deltog i diskussionerna under lärgruppstillfällena.

- Jag ville ha in flera professioner i arbetet och blev glad att den centrala elevhälsan frikostigt bidrog med sin kompetens.

Även om hon har lagt ned ganska mycket tid på att få till kompetensutvecklingen har det samtidigt gett henne energi att få till något som lärarna själva efterfrågat.

Men för att utvecklingsarbetet inte ska bli för betungande, tror hon att det kan vara bra att bolla med en central representant som arbetar verksamhetsnära, exempelvis från elevhälsoteamet, om man inte har en utvecklingsledare i kommunen.

LÄRARNA I FRITIDSHEM fick ett kortare utbildningspaket med ett par föreläsningar, observationer och mer begränsad litteraturläsning utifrån att de inte har ferietjänst och utifrån deras behov. De undervisande lärarna i skolan hade under läsåret 25–26 fem föreläsningar på mellan två och fyra timmar. Inför föreläsningarna skulle lärarna ha läst aktuella kapitel i litteraturen och förberedelserna var inrymda i årsarbets-tiden. Föreläsningarna följdes av lärgrupps-tillfällen (läs mer på nästa uppslag).

- Vid ena lärgruppstillfallet diskuterades föreläsningen under en eftermiddagstimme och vid det andra pratade man om litteraturen. I varje grupp fanns personal som undervisar i olika stadier, säger Åsa Sjöberg.

För lärarna var det viktigt att de fick ett tydligt schema för läsårets kompetensutveckling redan vid terminstarten på hösten.

ÅSA SJÖBERG MENAR att även om det kan tyckas svårt för en mindre huvudman att erbjuda bra kompetensutveckling, så finns det även fördelar med korta beslutsvägar, tillgänglig personal och nära kontakt mellan verksamheterna.

Innan sommarledigheten utvärderade Åsa Sjöberg resultatet av utbildningsinsatserna utifrån enkäter och lärarnas analyser och man diskuterade vad de skulle ta med sig och bygga vidare på inför detta läsår.

En framträdande förändring är att personalens fokus har förflyttats från frågan om varför eleven inte lyckas utifrån sina individuella förutsättningar, till hur undervisningen och lärmiljön kan utvecklas.

Rektor Åsa Sjöberg jämför fortbildning och kompetensutveckling för sin personal med prinsessan på ärtens madrasser.

- Utbildningen ska ligga kvar som olika lager på varandra och byggas på. För vi ser inte kompetensutvecklingen som något avböckat och avklarat, utan den följer oss i vårt arbete, säger hon.

- Detta har bidragit till ett mer relationellt, förebyggande och inkluderande arbetssätt, säger Åsa Sjöberg.

Utbildningen har också stärkt förståelsen för betydelsen av tydlig struktur, förutsägbarhet och ledarskap i undervisningen. Personalen beskriver en ökad medvetenhet kring vikten av att synliggöra mål, tydliggöra arbetsgångar, modellera arbetssätt och skapa rutiner som hjälper eleverna att förstå vad de ska lära sig, hur de ska gå till väga och vad som förväntas av dem.

Samtidigt har kunskapen om npf, exekutiva funktioner, självreglering, motivation och socialt samspel fördjupats.

- Pedagogerna beskriver att de i större utsträckning ser beteenden som uttryck för behov och färdigheter som behöver utvecklas, snarare än som bristande vilja eller motivation. Det har bidragit till ett mer lösningsfokuserat förhållningssätt där stödinsatser och anpassningar planeras utifrån bakomliggande orsaker, säger hon.

ÅSA SJÖBERG SER att arbetet har bidragit till en ökad samsyn kring vad som kännetecknar en tillgänglig och framgångsrik undervisning, och stärkt personalen i att analysera och utveckla undervisningen.

- Vi är långt ifrån i mål och ska fortsätta fördjupa våra kunskaper för att öka elevernas måluppfyllelse och förbättra deras mående i skolan. Jag kommer fortsätta låta utvecklingsarbetet få ta plats och tid.

De fortsätter också med lärgrupperna. Under detta läsår bygger hon och personalen vidare på det som framkommit.

- Lärarna ska aldrig behöva känna sig ensamma och övergivna i detta arbete. Vi arbetar tillsammans och fördjupar kunskaperna utifrån vetenskap, litteratur och beprövad erfarenhet, säger hon. ■

6 råd

Åsa Sjöberg om att nå framgång i kompetensutvecklingen

- 1

Koppla kompetensutvecklingen till skolans prioriterade mål.
- 2

Var noga med syfte och mål för insatsen.
- 3

Säkerställ att det är skolans och pedagogernas behov som är kopplat till kompetensutvecklingsinsatsen så det inte är något som "tänkts ut" uppifrån.
- 4

Snabba korta insatser ger sällan resultat. Utvecklingsarbetet behöver ske över en längre tid för att få effekt som består.
- 5

Hitta olika arbetsformer för arbetet.
- 6

Skolans ledning behöver följa upp insatsen och återkoppla till pedagogerna.

Guiden

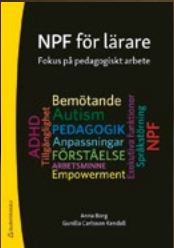
Åsas skräddarsydda kompetensutveckling

Här är upplägget för kompetensutvecklingen under läsåret 25–26 på Åsa Sjöbergs skolor. Föreläsningarna hölls av elevhälsans personal. **Mål och syfte:** Fördjupa lärarnas kunskaper kring npf och på så sätt minska konsekvenserna av funktionsnedsättningarna inom skolans verksamheter. Genom att bättre förstå kopplingen mellan skolans miljö och individen kan vi hitta fungerande lösningar för individer, grupper och klasser.

Varför? För att elever med npf löper stor risk att misslyckas i skolan.

Litteratur:

- **NPF för lärare**
Anna Borg, Gunilla Carlsson Kendall
(Studentlitteratur 2023)
- **Tydlighet, ledarskap och uppmuntran – positivt beteendestöd i klassrummet** (PBS)
Peter Karlsson
(Natur & Kultur 2020)

5

delar som ryms inom ett läsår

1. 2. 3. 4. 5.

- Fördjupade kunskaper om adhd, autism, språkstörning och intelligens. Och hur svårigheterna visar sig på ett åldersrelaterat sätt.
- Läsning inför: NPF, kapitel 1, kapitel 2 (sid 27–55) och kapitel 3 (sid 65–74).
- Föreläsning 1: 4 timmar, innan skolstart 8 augusti 2025, för lärare F–6 och fritidshem.
- Följdes upp i lärgrupp, 1 timme, 21 augusti och 4 september 2025.

- Om motivation inklusive ett case kopplat till motivation: "Varför kan de inte bara göra som jag säger?"
- Läsning inför: PBS, kap 8 (sid 88–97) och NPF, sid 60–65.
- Föreläsning 2: 4 timmar, studiedag 16 september 2025.
- Följdes upp i lärgrupp, 1 timme, 9 oktober och 6 november 2025.

- Krav och förväntningar i skolan: Jag är faktiskt här för att undervisa.
- Läsning inför: NPF, kap 4 (sid 81–94), PBS, kap 4 (sid 47–57) och kap 6 (sid 68–79).
- Föreläsning 3: 2 timmar, 20 november 2025.
- Följdes upp i lärgrupp, 1 timme, 21 november 2025 och 15 januari 2026.

- Social färdighetsträning: "Det här borde du faktiskt kunna" – dopaminpåslag utan att göra fel val.
- Läsning inför: PSB, kap 7 (sid 80–87) och NPF, kap 10 (sid 159–161).
- Föreläsning 4: 2 timmar, 29 januari 2026.
- Följdes upp i lärgrupp, 1 timme, 5 februari och 9 mars 2026.

- Hantering av utmanande beteenden i skolan och undervisningen.
- Läsning inför: PBS, kap 1 (sid 11–26), kap 2 (sid 26–35) och kap 5 (sid 57–67).
- Föreläsning 5: 2 timmar, 23 april 2026.
- Följdes upp i lärgrupp, 1 timme, 30 april, 21 maj och 4 juni 2026.

Åsa Sjöberg

Gör: Rektor på Kungsfiskareskolan F–6 (drygt 400 elever) och Vedbyskolan F–6 (runt 150 elever).

Ålder: 49 år.

Bor: Svalövs kommun.

Familj: Man och tre söner mellan 11 och 21 år.

Bakgrund: Började arbeta som lärare läsåret 2003–2004 efter lärarutbildning till år 1–7-lärare. Har studerat engelska på högre nivå och svenska som andra språk och har arbetat som lärare i år 1–9. Blev biträdande rektor 2016 och har varit rektor sedan 2017 i kommunerna Svalöv, Landskrona och Klippan. Har gått rektorsutbildningen via Umeå universitet.

Intresse: Jag är en tävlingsmänniska och håller på med hästdressyr på fritiden.

Därför ville jag bli rektor: Jag har ett utvecklingsdriv och tycker om organisation och gillar att utveckla just i skolans värld där jag känner att jag kan göra skillnad.

Gustaf Tronarp

Våldsbejakande nätverk: ”Otäck värld som öppnar sig”

Den 21 augusti mördar en 18-årig man en flicka och skadar flera andra personer vid en skolattack i Fagersta. Det känns som en skakande bekräftelse på det författaren Gustaf Tronarp berättar om i sin bok ”Barnen i mörkret”.

Text: Håkan Söderberg

➔ Förovaren på Brinellskolan i Fagersta la innan dådet upp en bild på Tiktok från skolans toalett med ett svärd och texten ”No more edits”. Tidigare har han på sitt konto bland annat lagt upp hyllningar till massmördare som Anders Breivik och skolskyttar som Anton Pettersson Lundin.

Någon vecka innan dådet i Fagersta intervjuar jag Gustaf Tronarp som skrivit boken i ”Barnen i mörkret” och där särskilt tittat på grupperingen 764. Hans intresse att skriva boken kom efter att han som nyhetsreporter på Aftonbladet sett två händelser som fick honom att vilja gräva vidare. En 80-årig man knivhöggs i Håselby och dådet filmades och lades sedan ut på nätet. Senare hände samma sak med en kvinna i Borlänge.

– Det var en otäck värld som öppnade sig när jag började titta på den här grupperingen. En plats där lidande blir underhållning och där våld finns till bara för våldets egen skull.

Det handlar inte bara om uppmaningar att skada andra utan också om att skada sig själv och visa det.

– Då får man ett grepp om folk som sedan kan användas för att öka våldet. Att skada sig själv på video väcker skuld och skamkänslor och det kan utnyttjas för att få dem att gå vidare. Förovarna är ofta själva offer, säger Gustaf Tronarp.

Verkligheten har redan innan intervjun

Gustaf Tronarp är journalist och har granskat nätverket 764.

Foto Per Englund

gjort sig påmind. I Umeå har rättegången mot Chai, som Gustaf Tronarp berättar om i sin bok, genomförts. Han anklagas för 77 brott, bland andra våldtäkt, grov misshandel, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt barnpornografibrott, uppmaning till självmord och grovt djurplågeri.

– Jag har tittat på det extrema men problemet är betydligt bredare än så, det måste man förstå.

HAN PEKAR PÅ att en väg kan vara att vuxenvärlden måste skaffa sig kunskap om det som händer på nätet.

– Det finns ju nattvandringar när man går runt på gator och torg i fysiska miljöer. Man borde hitta sätt att vandra runt på nätet också. Skolan är förstås en viktig plats.

– Det är en omöjlig uppgift för en skolledare att hålla reda på alla. Men jag tror att det är viktigt att ha känslspröten ute, att exempelvis uppmana alla anställda att hålla utkik och lyssna efter avvikelser.

Allt är inte nattsvart, det vill Gustaf Tronarp gärna lyfta.

– Jag har i min bok fallet Elias som bland annat skadat sig själv men som nu börjat en väg tillbaka. Ju tidigare hjälp kan sättas in, ju tidigare man upptäcker vad barnen håller på med, desto bättre, säger han.

Han tror också att det är viktigt att erbjuda något annat för att få dem att sluta.

– Finns det något annat som intresserar personen? Simning, hantverk eller vad som helst. Kanske kan de gå med i en förening och träffa andra som sysslar med samma sak. Ensamheten tror jag är en viktig orsak

till att det kan gå snett. Så erbjud alternativ.

Mobilförbud, åldersgräns för sociala medier och andra förbud och begränsningar är ofta på tapeten.

– Jag är klugen där. Generellt tror jag att förbud är en lurig väg, att man alltid kan runda det. Samtidigt så har jag små barn själv och skulle gärna se att de höll sig borta från sociala medier så lång tid som möjligt, säger Gustaf Tronarp. ■

Barnen i mörkret
Gustaf Tronarp
(Mondial)

Råden: Varningssignaler att vara vaksam på

Agera Värmland är en ideell förening från 1995 som är politiskt och religiöst obunden. Föreningen erbjuder rådgivning, stöd och utbildning i diskrimineringsfrågor, avhopparstöd för personer som vill lämna våldsbejakande extremism, stöd och rådgivning till anhöriga och personer som stöter på våldsbejakande extremism i sin yrkesroll.

■ Ökad frånvaro i skolan eller sämre betyg är möjliga tecken på att något kanske inte står rätt till. Om någon gruppering tar sig in i en ung persons medvetande kan det trycka undan mycket annat. Ofta slår det mot

koncentrationsförmågan och det allmänna måendet.

■ Det kan handla om att ett barn blir mer slutet, verkar bekymrat och håller sig mer för sig själv på sitt rum. Kanske blir barnet mer hemlighetsfullt kring vad som händer vid datorn, och vilka personer han eller hon har kontakt med. Om barnet berättar något gäller det att lyssna noga. Det kan komma något i förbifarten som visar att våldsamma bilder eller annat extremt material blivit en del av barnets vardag på nätet.

■ Föräldrar eller andra vuxna gör också klokt i att hålla koll på om barnet

plötsligt får tillgång till spelvaluta eller specialfunktioner på någon meddelandeapp. Det kan vara belöningar från forumens förövare.

■ Barnet kan ha kontakt med en person som varit snäll men som senare visat sig vara någon helt annan. Därefter kan barnet ha förmåttats att göra sig själv illa. Det kan mycket fort bli ett nät av ångest, rädsla, skuld och skam som känns omöjligt att förklara för någon. Då kan barnet tystna även inför dem som står allra närmast. Men om en anhörig eller en kamrat kommer in i tid och ställer frågor kan allt bli annorlunda.

3 böcker om ledarskap

Kommunikationens kraft – strategisk intern kommunikation i en komplex tid

Susanne Dahlman, Mats Heide

(Gothia Kompetens)

► Susanne Dahlman

är kommunikationsrådgivare och Mats Heide professor i strategisk kommunikation. I boken vill de visa på vikten av intern kommunikation, och få chefer att se det som en viktig strategisk resurs. De lyfter exempel på verktyg som ska öka engagemanget hos medarbetare, driva förändring genom delaktighet och utveckla ett kommunikativt ledarskap.

Validering – för förståelse, samarbete och förändring

Sara Edlund, Elizabeth Malmquist

(Natur & Kultur)

► Som skolledare

ställs man då och då inför utmanande och tuffa samtal. Med ”Validering” vill författarna, lyfta fram validering som en metod för att lyckas med samtalen. Syftet är att personen du möter får känna sig sedd och tagen på allvar. Boken riktar sig till flera olika yrkeskategorier som ställs inför tuffa samtal och möten, och lyfter bland annat fram exempel från skolans värld.

Fler som leder – medledarskap i praktiken

Annika Gistvall och Johanna Rådeström

(Liber)

► Psykologerna Annika

Gistvall och Johanna Rådeström har bägge två lång erfarenhet av att utveckla chefer och organisationer. Här vill de lyfta fram fördelarna med ett medledarskap, där flera är delaktiga i organisationens ledarskap, och visa att det ger bättre förutsättningar att använda den kompetens som finns på arbetsplatsen. Boken blandar forskning och teori med verktyg, reflektionsövningar och metoder.

Navet som vände hela området

Från vänster: Stina Ljungdahl, kommunpolis i Halmstad, Lotta Karlsson, rektor Andersbergsskolan, Lotta Svensk, biträdande rektor Andersbergsskolan och Niklas Ståhl, chef för HFAB:s bostadssociala avdelning.

När Lotta Karlsson fick jobbet som rektor för Andersbergsskolan i Halmstad för fem år sedan kom hon till en skola i Hallands enda utsatta område. Skolan hade dessutom precis fått underkänt på alla punkter av Skolinspektionen och hotades av stängning. "Hur svårt kan det vara?", tänkte Lotta Karlsson, som äntligen fått jobbet hon drömde om.

Text: Anna-Lena Bjarneberg
Foto: Mathilda Schöler

S

edan december förra året räknas inte längre Andersberg som ett utsatt område. Många menar att det är Lotta Karlssons förtjänst. Med vetskapen att fullgjord skolgång är en av de största skyddsfaktorerna mot ett liv i kriminalitet lovordar både polisen och det kommunala bostadsbolaget arbetet som Lotta Karlsson gjort, tillsammans med sin biträdande rektor Lotta Svensk.

Det är första arbetsveckan efter semestern när vi kommer till Andersbergsskolan som från och med i höst är en F-3-skola (tidigare F-5). Sommaren hänger kvar i luften och inne i den nyrenoverade skolbyggnaden blandar sig doften av nytt trä med ljudet från bormaskiner.

NÅGRA ELEVER SOM har börjat på fritids hjälper till med att packa upp spel och leksaker. När Lotta Karlsson tittar lite närmare på spelet "Tjuv och polis" ser hon att det står "Akta dig för polisen!" på locket.

– Nej, vi skrämmar inte barn med polisen, säger Lotta Karlsson och lägger undan spelet.

Hon berättar hur det var när hon var ny på skolan och gick runt och presenterade sig. På frågan vad en rektor gör svarade en av eleverna: "Det är du som ringer polisen."

Det var inte i den änden Lotta Karlsson ville börja. Förvisso händer det att hon polisanmäler elever, men inte för att straffa.

"Alla som jobbar här måste se på eleverna med snälla ögon."

– Alla som jobbar här måste se på eleverna med snälla ögon, säger hon.

Varje morgon hälsar hon eleverna välkomna ute på skolgården. Hon beskriver ett varv i korridoren som en enda stor kärleksbombning. Samtidigt vet hon att de här eleverna inte har samma förutsättningar som de flesta andra barn.

NÄR LOTTA KARLSSON kom till skolan var resultaten så låga att de knappt syntes i kommunens stapeldiagram. I Lotta Svensk, som tidigare varit rektor i förskolan och hade lång erfarenhet av att arbeta i området, hittade hon den parhäst hon behövde för att kunna genomföra flera nödvändiga förändringar med fokus på att höja resultaten.

Första åtgärden blev att anställa behöriga lärare som var intresserade av skolutveckling.

– Jag ville ha hit de bästa! Vi var öppna med att vi var en skola på botten, men att vi skulle till toppen.

Samtidigt blev det en smärtsam process att avsluta kontrakten för alla obehöriga lärare samt obehörig personal på fritidshemmet som jobbat länge på skolan. Ibland blev stämningen på personalmötena direkt hotfull och det fanns anklagelser om rasism.

– Vi blev granskade av Hallands-Posten men de hittade inga konstigheter. Flera

Lotta Karlsson

Arbete: Rektor på Andersbergsskolan i Halmstad.

Ålder: 48.

Bor: Lägenhet i Halmstad.

Familj: Man (nygift) och fyra barn mellan 16 och 23.

Bakgrund: Utbildad gymnasielärare i historia och engelska, arbetat som SO-lärare på högstadiet i 14 år, varit verksamhetsutvecklare och kvalitetsstödjare i Halmstads kommun. Jobbade 1,5 år som biträdande rektor i Falkenbergs kommun för att prova rektorsrollen.

Intressen: Älskar att vara ute i naturen och framför allt aktiviteter på havet – som att fiska eller "suppa".

Därför är jag rektor: Jag vill göra skillnad för eleverna. Det är världens bästa jobb.

Lotta Svensk har arbetat i Andersberg sedan 2011 och känner familjerna i området. I henne fann Lotta Karlsson den parhäst hon behövde för att genomföra alla förändringar. Och tvärtom – när Lotta Karlsson kom till skolan med sin kunskap om kvalitetsarbete och skolutveckling blev det en nytändning för Lotta Svensk som valde att lämna sitt jobb som rektor i förskolan för att bli biträdande rektor på Andersbergsskolan.

Niklas Ståhl från det kommunala bostadsbolaget HFAB sitter med i flera nätverk i Halmstads kommun, bland annat "Halmstad – inga utsatta områden", för att motverka kriminalitet. I det arbetet är skolan direkt avgörande, menar Niklas Ståhl.

Stina Ljungdahl är kommunpolis i Halmstad och har tidigare varit områdespolis i Andersberg. Hon ser Andersbergsskolans strukturerade brottsförebyggande arbete i samverkan med polisen som en stark framgångsfaktor i arbetet för att få ner kriminaliteten i området, som tidigare alltså klassats som ett utsatt område.

"Vi vill att eleverna ska få en lärandeidentitet."

av dem som var obehöriga hade utländsk bakgrund.

LOTTA KARLSSON HAR alltid jobbat i en mångkulturell miljö. Efter sin lärarexamen blev det fjorton år som SO-lärare på Östergårdsskolan i Halmstad.

Under sina år som lärare var det i klassrummet hon hade sitt fokus. Hon kom att bli en pionjär med sitt "flippade klassrum" och sin blogg under namnet "Fröken Flipp". Hon skrev boken "Vänd på tanken" och höll föreläsningar om språkutvecklande undervisning för andra lärare. Kort sagt, hon brann för god undervisning och insåg så småningom att hon som rektor kunde påverka undervisningen för så många fler.

Med en i stort sett ny personalstyrka på plats har Lotta Karlsson byggt in ett klassrumsnära kvalitetsarbete. Alla förskoleklasser jobbar med samma verktyg för avkod-

ning vid läsinlärning och alla elever börjar varje morgon med läslistor. Varje måndag träffas lärarna i respektive arbetslag tillsammans med försteläraren och planerar och utvärderar undervisningen tillsammans i femveckorscykler.

Att boka in varje måndagseftermiddag med möten var inte populärt till en början. Lärarna tyckte att de förlorade egen planeringstid, men Lotta Karlsson vågade peka med hela handen och få lärarna att inse att det här ju faktiskt handlade om att planera undervisningen.

RESULTATEN HAR INTE låtit vänta på sig. År 2023 hade 25 procent av eleverna godkänt i svenska som andraspråk. År 2026 har siffran höjts till 44 procent. I matematik har resultaten gått från 20 procent till 67 procent, vilket är högre än för många andra skolor i Halmstad.

I den senaste elevenkäten var det 84 procent av eleverna på Andersbergsskolan som svarade att skolan i hög grad gör dem nyfikna på att lära sig mer.

– Vi vill att eleverna ska få en lärandeidentitet och känna att de också kan välja en högskoleutbildning en dag, säger Lotta Karlsson.

Ett år efter att Lotta Karlsson tillträtt som rektor fick Andersbergsskolan också godkänt på samtliga punkter av Skolinspektionen.

I DET BROTTSFÖREBYGGANDE arbetet i Andersberg är skolan också ett självklart nav för andra aktörer – som polisen och bostadsbolaget.

– Här när vi alla, och när vi ser att rekryteringsåldern går ner i åldrarna blir en F–3-skola ännu viktigare, säger Stina Ljungdahl, kommunpolis.

Stina Ljungdahl har ofta besökt skolan och läst sagor, hoppat rep och visat polisbilen för barnen. Allt i en ambition att skapa relationer för att förebygga brott innan det är för sent. Det gäller även när skolan polisanmäler elever för saker som hatbrott, misshandel eller olaga hot.

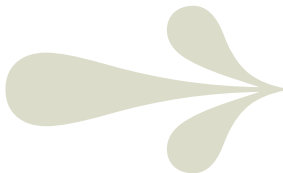
– Då kommer jag till skolan där vi förklarar för både barn och föräldrar att det handlar om ett kriminellt beteende som man kan bli dömd för när man är äldre. Föräldrarna brukar vara väldigt förstående, säger Stina Ljungdahl.

Hennes råd till skolverksamheter är att fler skolor, precis som Andersbergsskolan, ser till att ha ett strukturerat brottsförebyggande arbete tillsammans med polisen.

– På så vis kan vi förebygga och hjälpa allt fler barn och unga i ett tidigare skede, säger Stina Ljungdahl.

Andersbergsskolan i Halmstad

Antal elever: 230 i F–3.
Antal anställda: 40 personal varav 25 lärare.
Stödfunktioner: Specialpedagog, speciallärare Ma, speciallärare Sva samt en Sva-utvecklare.
Budget/skolpeng: 22,5 miljoner kronor varav elevpeng ca 14 miljoner.
Huvudman: Halmstad kommun.

”Vi har inte gått från 0 till 100, men vill se en progression hela tiden.”

FRÅN BOSTADSBOLAGET HFAB:S håll har man också sett skolan som direkt avgörande när det gäller att hjälpa barn och unga att hålla sig borta från kriminalitet. HFAB har anställt fritidspersonal under somrarna under konceptet ”Sommarkul”, anordnat fotbollsskola och gatuteater. Föräldrar som velat har också fått erbjudande om både cykel- och simskola.

Men nu när alla dessa insatser har gjorts och Andersberg inte längre är ett utsatt område, finns det risk att resurserna dras undan?

– Alla är överens om att det bara inte får hända och bara för att man är borta från polisens lista så finns ju utmaningar med arbetslöshet och bidragsberoende fortfarande kvar. Det vore oerhört pinsamt om vi skulle sitta på den listan om några år för att vi har slutat göra insatser, säger Niklas Ståhl.

OCH PÅ ANDERSBERGSSKOLAN fortsätter utvecklingsarbetet i högt tempo. Lotta Karlsson fortsätter att fråga sig vad eleverna behöver lära sig och vad som behöver förändras för att resultaten ska bli så bra som möjligt.

– Jag har alltid fått höra att skolutveckling tar tid, upp till sju år innan förändringarna märks. Jag tycker vi har visat att det går mycket snabbare. Vi har inte gått från 0 till 100, men vi vill se en progression hela tiden, säger Lotta Karlsson. ■

Stina Ljungdahl

Niklas Ståhl

Lotta Karlsson

Lotta Svensk

FRÅN RÖTT TILL GRÖNT LJUS – LOTTA KARLSSONS VIKTIGASTE ÅTGÄRDER

 Visionen ”Only Good Vibes” står för lust till livslångt lärande. Två andra ledord är ramar och kramar.

 Enbart behöriga F–3-lärare som vill göra skillnad och ser på barnen med snälla ögon har anställts. De måste också prata mycket god svenska. I F-klass undervisar också F–3 lärare som följer klasserna under fyra år och kan påbörja läsinläringen direkt. En speciallärare i matematik och en sva-utvecklare har också anställts.

 Lärarlagen arbetar (ledda av förstelärare) i femveckorscykler med SUP (systematiskt undersökande praktik). Ett konkret område som eleverna inte behärskar identifieras, till exempel likhetstecknets betydelse i subtraktion. Varje måndag analyserar lärarlagen hur det gått, vad som gått fel eller vad man som lärare lyckades med.

 Under två femveckorscykler per läsår har lärarlagen i stället PUB (professionsstöd i undervisningen)

i svenska respektive matematik. Under dessa perioder får lärarna handledning och kompetensutveckling av sva-utvecklare samt specialpedagog respektive speciallärare i matematik. Även här utgår man från ett identifierat problemområde. Satsningen är en del av elevhälsans ambition att arbeta närmare lärarna.

 Det finns två särskilda undervisningsgrupper på skolan. Grupperna kan fungera som en övergång till anpassad grundskola. Eftersom det kan ta lång tid att få en utredning kan elevernas särskilda behov tillgodoses ändå. Varje grupp leds av två F–3-lärare med stöttning från speciallärare och övriga resurser.

 Lotta Karlsson och Lotta Svensk är varje dag närvarande bland eleverna och medarbetarna. Varje morgon hälsar de eleverna välkomna på skolgården, de vikarierar när det behövs och de vet vilka elever (eller medarbetare) som behöver en extra kram.

Foto: Niklas Bolin Djanaleff

Sveriges Skolledare var en av organisationerna inom skolan som var inbjudna till rundabordsamtal med regeringen om skolsäkerhet, efter flera död i skolor de senaste åren.

Kravet:

Staten måste ta ett större ansvar för skolsäkerheten

I ljuset av skoldådet på Brinellskolan i Fagersta den 21 augusti samlade regeringen aktörer inom skolan för ett rundabordsamtal om hur skolsäkerheten ska höjas.

Text: Emelie Henricson

Emil Kilsäter, förbundsstyrelseledamot i Sveriges Skolledare, deltog vid ett rundabordsamtal med regeringen i början på september, där regeringen skulle lyssna in skolans aktörers perspektiv och förslag på hur man kan stärka skolsäkerheten. Man skulle också gå igenom hur implementeringen av den nya lagstiftningen kring skolans säkerhetsarbete går. Samma dag gick också regeringen ut med att man skjuter till 100 miljoner kro-

nor extra till arbetet i form av statsbidrag, utöver de 300 miljoner kronor som redan är avsatta för 2026.

EMIL KILSÄTER TOG bland annat upp att de krav som ställs på skolor måste följas av resurser och att skolledare måste ges tid att genomföra förändringarna. Samtidigt understryker han att det ska vara huvudmannen som har ansvaret, och att uppgifterna inte får "dumpas i knät" på rektorn. Regeringen måste också ha i åtanke att det kan se väldigt olika ut bland huvudmän i landet när det gäller implementeringen. – Det är generellt viktigt att se över hur samhällets olika delar samverkar med skola, hur dessa strukturer ser ut landet

över och hur de olika aktörernas kommunikation med skolan sker, säger han. Emil Kilsäter anser att Almega framförde bra synpunkter kring risken att ansvaret inte landar hos huvudman, utan lokalt ute på skolorna. Arbetsmiljöverket lyfte att frågan om säkerhet i skolan berör hela personalstyrkan och vikten av att arbetsmiljölagen följs och att det systematiska arbetsmiljöarbetet fungerar – och att tillbud anmäls. SKR tog upp resurser och att all personal måste utbildas samtidigt som utrymme måste ges åt skolans kärnuppdrag. – Staten måste ta ett större ansvar för att se till att medel och stöd når skolorna, säger Emil Kilsäter. ■

Emil Kilsäter

Rektorn efter viteshotet: "Det är bra att vi granskas"

Vägga anpassade gymnasieskola i Karlshamn har fått stark kritik från Skolinspektionen och hotas nu av sanktioner. – Det är bra att vi granskas. Alla vill göra rätt. Ingen gör fel med berätt mod, säger rektor Linus Bromander.

Text: Håkan Söderberg

Linus Bromander tillträdde som rektor i maj i år och ärendet från Skolinspektionen kom efter en vecka. Bland annat kritiserades att raster räknas in som undervisningstid, att elevassistenter själva fick leda lektioner, att lärarna inte anmäler elevers behov av stöd och utredning. Eleverna har bara fått mellan 721 och 757 timmar undervisning per läsår, i stället för de 900 timmar som de måste få enligt skollagen. I november ska Karlshamns kommun ha svarat på kritiken och ha vidtagit åtgärder. – Vi är på väg. Jag tror man ska komma ihåg att det är en mycket speciell situation i en anpassad skola. Vi måste vara på individnivå, varje individ kräver sin speciella struktur och dag. Raster kan innebära ett enormt lärande när man exempelvis spelar spel och har sociala relationer och så vidare. Men det handlar om planering. Nu har vi ett tydligt schema och det är tydligt vilken lärare som ansvarar för vilken elev under hela dagen, säger Linus Bromander.

ÄVEN OM DET har saknats rutiner för hur behov av stöd ska anmälas och utredas visar också Skolinspektionens granskning att lärare har gett elever extra anpassningar vid behov. – Personalen på skolan har gett eleverna det stöd de behöver för sitt lärande. Annars hade det varit riktigt allvarligt. Men det formella ska vara rätt, jag ser inte någon

Linus Bromander, rektor på Vägga anpassade gymnasieskola i Karlshamn.

motsättning i det, säger Linus Bromander. I juni gav regeringen två uppdrag till Skolverket och Skolinspektionen kring den anpassade gymnasieskolan. Skolverket ska kartlägga och analysera den och Skolinspektionen ska granska elevernas tillgång till läroböcker och andra lärverktyg i den skolformen. Skolverkets uppdrag ska redovisas senast den 15 juni 2027. Skolinspektionen ska redovisa sitt uppdrag senast den 15 december 2028. LINUS BROMANDER VÄLKOMNAR översynen av den anpassade gymnasieskolan. – Absolut. Det finns en sak som jag tror är mycket viktigt att titta på. Hur ska man få fler av våra elever ut i arbetslivet, komma ut på praktikplatser och sådant. Här finns mycket att göra, säger Linus Bromander. ■

89

procent av de svenska eleverna uppgår i Pisa 2025 att de inte känner sig ensamma i sin skola. Det är en positiv uppgång från Pisa 2022, enligt Skolverkets rapport.

"Det var verkligen tur i oturen att vi var samlade. Det gjorde att vi kunde komma i gång omedelbart med krisarbetet."

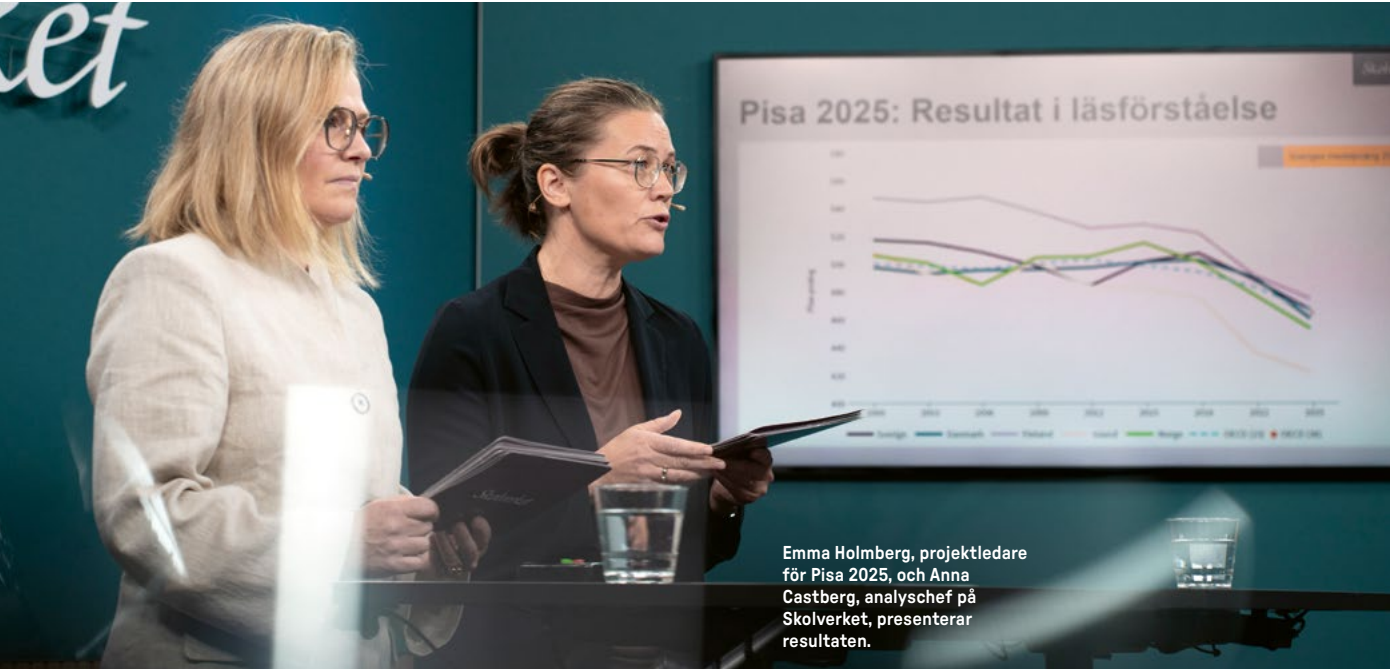
Eeva-Liisa Purolainen, utbildningschef i Fagersta kommun, om hur det snabba krisarbetet drog i gång efter dådet på Brinellskolan. Hon satt i möte med beredskapsledningen och kommunstyrelsens ordförande samtidigt som larmsamtalet från SOS kom om det pågående skoldådet.

Jonas Anderberg och Linda O'Sullivan.

Här är Årets skolbibliotek: "Tydliga mål"

Fjälkinge skola i Kristianstad har Årets skolbibliotek. Anledningen till det är det nära samarbetet mellan skolbibliotekarie och övriga skolan. – Vi sätter tydliga mål som vi följer upp. Vi analyserar vad som behövs, vad som är mindre bra och förbättrar lektionerna efter det, säger skolbibliotekarien Linda O'Sullivan. Rektor Jonas Anderbergs råd till skolledare är att se till att biblioteket är en attraktiv plats. – Att vi har ett centralt placerat och fint bibliotek underlättar den informella kontakten som Linda har med våra elever, säger han.

Historiskt låga Pisa-resultat: "Verkligen oroande"

Sveriges 15-åringar har aldrig haft så låga resultatnivåer i läsförståelse och matematik som i den stora internationella kunskapsmätningen Pisa 2025.

– Det är verkligen oroande att en så stor grupp av svenska elever inte presterar på en grundläggande nivå i läsförståelse, säger Ann-Charlotte Gavelin Rydman, förbundsordförande för Sveriges Skolledare.

Text: Lenita Järlhage

Ann-Charlotte Gavelin Rydman konstaterar att det var ett oväntat dystert resultat. Hon funderar på vad samhällsutvecklingen haft för inverkan eftersom Sverige inte är ensamt om en nedgång. Den syns i en majoritet av OECD-länderna.

– Samtidigt tror jag att vi behöver vända blicken mot oss själva och ställa oss frågorna: Varför förmår vi inte upptäcka elever med behov tidigare och faktiskt hjälpa dem? Vad är det som saknas i dagens system? säger hon.

Christina Månberg, vikarierande general-

direktör på Skolverket, anser att varje land nu behöver analysera orsakerna.

– Det är en bred resultatnedgång som är väldigt oroande, säger hon.

NEDGÅNGEN FRÅN PISA 2022 är kraftig. 2022 var det en andel på 22 procent i läsförståelse och 27 procent i matematik av 15-åringarna som inte presterade på grundläggande nivå, jämfört med en andel på 31 procent i läsförståelse och 34 procent i matematik i Pisa 2025. I naturvetenskap presterar de svenska 15-åringarna dock på samma nivå som 2022.

I samtliga internationella studier har Sverige haft stora problem med likvärdigheten, poängterar Anna Castberg, analyschef på Skolverket. Vad som är nytt i Pisa 2025 är att elever med en mer gynnsam socioekonomisk bakgrund har kraftigt försämrade resultat. I Pisa 2025 ökar inte skillnaderna i resultaten utifrån socioekonomisk bakgrund, utan minskar.

– Det beror på att vi ser ett stort tapp för elever med mer gynnsam socioekonomisk bakgrund. Det är oroväckande, säger hon.

Skillnaderna mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är fortsatt stora i Sverige. Av elever med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund når inte 38 procent upp till en grundläggande nivå i naturvetenskap. I läsförståelse är det 45 procent och i matematik 49 procent. Jämfört med elever med mer gynnsam socioekonomisk bakgrund är andelen 13 (naturvetenskap), 17 (läsförståelse) och 19 (matematik) procent.

Flickor presterar på samma nivå som pojkar i matematik men på en högre nivå i naturvetenskap och en betydligt högre nivå i läsförståelse.

ANN-CHARLOTTE GAVELIN RYDMAN vill se en partiöverskridande överenskommelse.

– Politikerna behöver sätta sig ned och formulera en vision för grundskolan och vara beredda att göra de insatser som krävs. Det finns inga genvägar tyvärr. Skolan får inte handla om budget. Utbildning är en investering som kanske kan räknas hem först på längre sikt. Vi behöver sätta resurserna utifrån barnens behov, säger hon. ■

Rektorn efter Pisa: "Inte lyckats möta förändringen"

Rektor Håkan Byström på Nipanskolan F–9 i Sollefteå tycker att resultaten i Pisa 2025 är nedslående men kanske inte förvånande.

Text: Lenita Järlhage

Vad det enorma kunskapsstappet i Pisa 2025 beror på för Sveriges del och en rad andra OECD-länder i den stora internationella kunskapsmätningen kan ingen svara på i dagsläget.

Rektor Håkan Byström, som också är förbundsstyrelseledamot i Sveriges Skolledare, menar att större delen av västvärlden behöver göra någon form av synvända. Och i den synvändan behöver man, i första hand, titta på jämförbara länder. Som till exempel Kanada som placerar sig i toppen, även om resultaten dalar även där.

HAN ANSER OCKSÅ att vi på allvar behöver ta tag i den låga närvaron i svensk skola. Samtidigt som det finns stora problem på samhällsnivå som påverkar skolan, så menar Håkan Byström att även skolans professioner behöver ställa sig frågan om rätt saker görs.

Och där är hans bild att man i skolan inte på djupet förstått den förändring som skett, på kort tid, när det gäller ungdomars motivation och uthållighet. Och att skolan generellt inte lyckats möta den förändringen i tillräcklig omfattning.

– Vi har inte lyckats möta den förändringen i tillräcklig omfattning. Men det är ett samhällsproblem som skolan behöver hjälp att lösa, säger han.

HAN KAN SAMTIDIGT se att det finns en del reformer på gång som kan leda framåt, som bland annat nya kursplaner och professionsprogrammet.

– Men jag tror inte att utvecklingen kommer att vända om vi som pedagoger, både skolledare och lärare, ska ägna tid till sådant som inte tillhör kärnuppgiften. Skolledare måste få leda det pedagogiska arbetet på sin enhet, och inte ägna sin tid till bered-

Håkan Byström, rektor på Nipanskolan F–9 i Sollefteå.

"Vi behöver sluta se sjunkande resultat som ett skolproblem."

skapsplaner, polisanmälningar med mera, utan till det pedagogiska ledarskapet. Både lärares och skolledares uppdrag är i dag alltför splittrade, säger Håkan Byström.

Han ser att det kommer behövas många som deltar på varje enhet i arbetet med att förändra skolan.

HÅKAN BYSTRÖM POÄNGTERAR att fler behöver "steppa upp" i samhället om det ska gå att vända den negativa kunskapsutvecklingen.

– Vi behöver sluta se den höga frånvaron och de sjunkande resultaten som ett "skolproblem". Det är ett samhällsproblem – och det kommer vi i skolan inte att kunna komma till rätta med själva, säger Håkan Byström. ■

SKÄRMPANDEMI OCH NATIONELLT NÖDLÄGE – DEBATTEN EFTER PISA

"Skärmpandemin måste stoppas", "vi måste utlysa nationellt nödläge i skolan". Det historiskt svaga resultatet i Pisa vållade politisk debatt.

Text: Håkan Söderberg

● Efter Pisa-resultatet höll Simona Mohamsson (L) och Lotta Edholm (L) presskonferens, där skärmar i skolan lyftes som problemet.

– Det är skärmpandemin som ger fullt utslag, sa Simona Mohamsson. Lotta Edholm pekade också på att det inte bara handlar om de socioekonomiskt svaga eleverna.

– Här sjunker läsförståelse och den matematiska kunskapen även för de högpresterande och det är också en tydlig internationell trend. Det är illa, sa Lotta Edholm.

Edholm och Mohamsson lyfte fram regeringens åtgärder som mobilförbudet, bemannade skolbibliotek, 12 miljoner kronor till böcker till skolorna, nya läroplaner och reglering av lärarnas arbetstider.

Även Socialdemokraternas utbildningspolitiska talesperson Anders Ygeman och partiledaren Magdalena Andersson höll presskonferens.

– Den här regeringen skyller på alla andra. Men det är de senaste fyra åren som resultaten sjunkit dramatiskt. Vi måste utlysa nationellt nödläge för skolan, menade Magdalena Andersson.

S-förslagen för att vända utvecklingen lyder bland annat mindre klasser samt stopp för nedskärningar och vinster i skolan.

REKTOR FREJ

Chefens dubbla uppdrag satte SFI-kollegan i kläm

Hur ska man som rektor hantera situationen när politiska beslut hamnar i en gråzon mellan olika förvaltningar och chefer? Eller när skolchefer får ett breddat uppdrag som kan stå i konflikt med elevernas rätt till utbildning och påverka ditt uppdrag som rektor? Rektor Frej berättar om både sina egna erfarenheter och en kollegas.

Berättat för: Lenita Jällhage
Illustration: Getty Images

Jag var rektor över SFI-undervisningen i en kommun tidigare. I samband med det råkade jag ut för ett dilemma. Komvux, dit SFI hörde, låg under utbildningsförvaltningen i kommunen. Där hade jag min chef. Samtidigt som eleverna gick på SFI var de inskrivna vid kommunens arbetsmarknadsenhet som hade en annan förvaltningschef som hette Leif. Eleverna fick försörjningsstöd om de läste SFI och så brukar det fungera i de flesta kommuner. Förvaltningschefen Leif krävde dock att SFI-lärarna skulle gissa hur mycket våra elever skulle ha lärt sig under sex månader. Syftet med det var att de elever som lärarna inte trodde skulle lära sig tillräckligt med svenska under de sex månaderna i stället skulle kunna tvingas avsluta sina studier

och placeras i någon form av arbetsmarknadsaktivitet.

JAG ANSÅG INTE att det ingick i mina lärares uppdrag att försöka gissa hur elever skulle lära sig på förhand. Det är myndighetsutövning som inte är deras ansvar så jag sa absolut nej. Arbetsmarknadschefen Leif blev väldigt irriterad över detta och skrev att han krävde att få in uppgifterna. Jag kontaktade min chef som stod bakom mitt beslut och kommunjuristen gav mig ett jättetydligt svar att Leif inte kunde kräva detta från mina lärare.

FÖR MIG LÖSTE sig dilemmat och vi sorterade inte ut några SFI-elever, men för ett tag sedan pratade jag med en rektorskollega som råkat ut för ett liknande

dilemma. Skillnaden var att i den kommunen ligger vuxenutbildningen, med SFI, och arbetsmarknadsförvaltningen i samma förvaltning, med samma chef.

Det fanns ett politiskt beslut i nämnden att man skulle spara pengar och det fanns ekonomiska skäl till att politikerna ville att SFI-elever, som inte ansågs lära sig svenska tillräckligt fort, skulle arbeta i stället.

Min rektorskollega kände inte att han hade stöd från sin chef när han inte ville medverka i sorteringen och framhöll att vuxenutbildning och SFI är en rättighet.

Förvaltningschefen var pressad av politikerna att leverera och hålla budget och få ut SFI-elever, som inte presterade tillräckligt fort, i någon arbetsrelaterad verksamhet i stället.

JAG VET INTE hur det har slutat för min kollega men hur kan man agera som rektor om man inte har en chef som stöttar en i en sådan här situation? Och kan förvaltningschefen komma runt politikernas krav på att SFI-eleverna ska placeras i jobbsysselsättning i stället för att lära sig svenska? ■

Rektor Frej och förvaltningschefen Leif heter egentligen något annat.

Tove Eriksson,
skoljurist Skolverket

EXPERTENS KOMMENTAR

”Alltid huvudmannen som har ansvar”

● Det spelar ingen roll vilken förvaltning SFI och dess rektor ligger under – utbildningen ska fortfarande följa skollagen.

Det huvudmannen, enligt skollagen, skulle kunna hänvisa till i dessa fall är om man märker att en elev som studerar på SFI saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller av andra skäl inte gör tillfredsställande framsteg. I det fallet kan huvudmannen besluta att avsluta utbildningen i förtid innan de tre första åren har gått.

I skollagen är det inte reglerat vilka kriterier som gäller för att en elev ska anses sakna förutsättningar och inte heller hur lång tid en elev ska få innan en huvudman kan fatta ett sådan beslut. Det blir en bedömningsfråga i varje enskilt fall.

Om huvudmannen har delegerat uppgiften till en rektor som anser att hen inte har skäl eller underlag att fatta ett sådant beslut, så ska rektorn inte heller göra det. Om en rektor ska fatta ett sådant beslut behöver hen i så fall få ett underlag i sin yrkesutövning där huvudmannen anger vad som krävs enligt lagstiftningen. För det är alltid huvudmannen som har ansvar att beslutet sker på ett korrekt sätt. Det kan inte delegeras bort. Och eleven har rätt att överklaga beslutet.

En person som är bosatt i Sverige och saknar grundläggande kunskaper i svenska har rätt att delta i SFI från det år hen fyller 16 år. Studierna ska vara minst 15 timmar i veckan under en fyraveckorsperiod.

Att en huvudman kan fatta beslut om att avsluta en elevs utbildning, om

den saknar förutsättningar, är inget nytt i skollagen men efter lagändringar den 1 januari 2026 kan det få större konsekvenser för eleven.

Tidigare fanns det inga tidsbegränsningar i skollagen för hur länge en elev hade rätt att läsa SFI. Du kunde exempelvis göra uppehåll för att arbeta. Men nu har majoriteten av eleverna tre år på sig att klara sin SFI. Det krävs särskilda skäl som föräldraledighet, sjukdom eller en funktionsnedsättning för att fortsätta ytterligare tre år.

Det är vad lagstiftningen ger eleven rätt till men en kommun kan utöver det erbjuda mer.

En huvudman ska, utifrån elevens behov, underlätta så att den kan kombinera arbete, arbetslivsorientering, validering, praktik eller annan utbildning. Det kan exempelvis ske genom att erbjuda SFI på andra tider än dagtid.

Huvudmannen kan däremot inte kräva att en elev, som uppfyller kraven och tillhör målgruppen för SFI, ska arbeta i stället för att studera på SFI.

Huvudmannen i den kommun där eleven bor ska i stället verka för att de som har behov av att läsa SFI gör det.

Kommunen har också ansvar för att upprätta en individuell studieplan vid starten av utbildningen. I den ska bland annat elevens utbildningsmål, omfattningen av studierna och när eleven startade sin utbildning ingå. Den ska följa eleven fram till studierna är avslutade. Rektorn har ansvar för att revidera studieplanen om det skulle behövas, men det är en helt annat sak än att fatta beslut om att avsluta studierna i förtid.

90 SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL

NÄR BARN
BERÄTTAR
FINNS DET HOPP.

Det är första steget till förändring.

Ge fler barn möjlighet att berätta.
Swish: 9015041
Plusgiro: 90 15 04-1

BRIS

Biträdande rektor

Vill du få verktyg för ett medskapande ledarskap i vardagen?

I fortbildningen får du metoder och verktyg som stärker dig i rektorsrollen – både i vardagens utmaningar och i arbetet med att driva utveckling och lärande.

Få koll på pensionen från soffan, köket eller fikarummet

Lär dig mer om din pension under Lärarförsäkringars digitala pensionsföreläsningar. 20 000 medlemmar har redan deltagit – anmäl dig du också!

Läs mer på lararforsakringar.se

?

FRÅGAN

Vad får dig att trivas på jobbet?

Text: Emelie Henricson

Fredrik Aronsson
Rektor för anpassad gymnasieskola
Virginska gymnasiet, Örebro

Per Andersson Sellén
Verksamhetschef för förskolan
Tjörn

Carl Johan Westman
Rektor Skälbyns skola
Järfälla

! Det som får mig att trivas är det sammanhang jag är i. Jag har ett ledningsteam med tre biträdande rektorer, och vi fungerar väldigt bra tillsammans. Det är därför jag varit rektor här i snart tio år, just för att jag trivs på min skola – vi har det kul och trivsamt på jobbet. Elevgruppen, och arbetet att göra det bra för dem, är stimulerande. Jag har varit rektor inom den reguljära grundskolan förut, men här kan jag göra mer skillnad. Det känns givande. Vi har ett nationellt uppdrag att förbereda elever med lindrig intellektuell funktionsnedsättning för arbetsmarknaden. De har APL, precis som på det reguljära gymnasiet, och jag brinner för att hitta vägar för att det ska bli så bra som möjligt för eleverna. Och vi har bra lärare. En sak som är unik för oss som gymnasieskola är att vi har många elevassistenter. De är med och stödjer ledningen och lärarna så att eleverna ska tillgodogöra sig undervisningen på bästa sätt. Det blir en bra kombination. Oftast jobbar en lärare och fyra till fem elevassistenter i en klass på det individuella programmet. Att leda vuxna har man ju oftast inte med sig i lärarutbildningen, utan det är något man arbetar fram tillsammans.

! Att få jobba nära mina rektorer och arbeta med förskoleutveckling. Vi jobbar utifrån ett 1–16-perspektiv på Tjörn, så jag arbetar nära min kollega som är verksamhetschef för grundskolan för att få med hela perspektivet från förskolan upp till grundskolan. Jag har också goda förutsättningar att kunna stödja mina rektorer. Vi träffas varje torsdag för att arbeta tillsammans utifrån perspektivet 1–16. På eftermiddagarna har vi verksamhetsnära tid där vi jobbar med förskolefrågor, framför allt i det systematiska kvalitetsarbetet. Eftersom vi har så få rektorer på Tjörn så har jag möjlighet att bedriva ett nära ledarskap. Jag är lättillgänglig. Jag kan vara ute i verksamheten och har kvalitetsdialoger varje höst och varje vår. Sedan försöker jag komma ut i verksamheten när tillfälle ges. Jag är relativt ny i arbetet så första tiden var jag mycket ute på förskolorna.

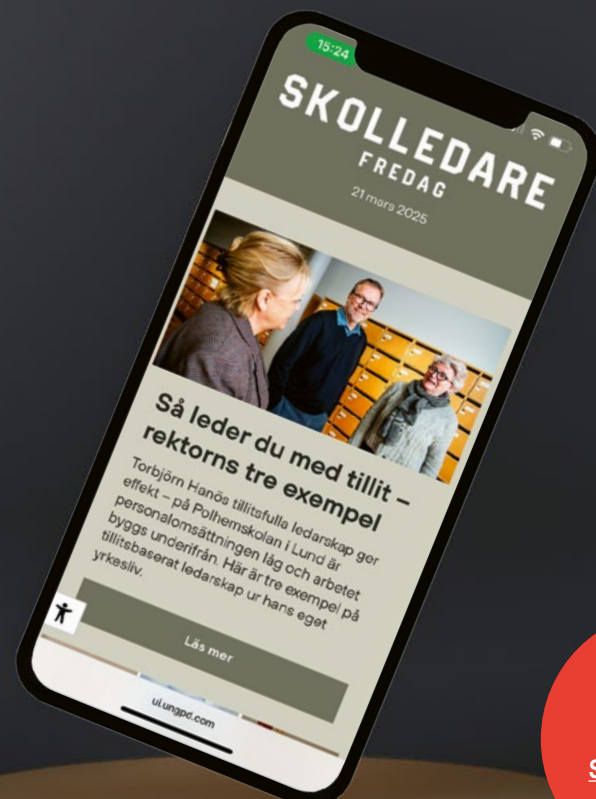
! Att jag har fantastiska medarbetare, mina otroligt duktiga, nära kollegor i ledningsgruppen men också pedagoger och andra personer som arbetar i verksamheten. Det är de som gör att jag trivs på jobbet i första hand. Tillsammans med att vi har fantastiska elever, naturligtvis. Jag trivs också med mina arbetsuppgifter och tycker att det är ett väldigt viktigt jobb, som både är spännande och utmanande – det bidrar också till min trivsel.

Vill du också delta i enkäten? Hör av dig till redaktionen @skolledaren.se

SKOLLEDAREN 06 / 2026 41

Prenumerera på Skolledare Fredag

Få de senaste nyheterna, reportagen och politiska besluten som berör dig som skolledare i din mejlkorg, varje fredag.

Anmäl dig till vårt populära nyhetsbrev på [Skolledaren.se](https://skolledaren.se)

Glöm inte att följa oss i sociala medier för ännu fler nyheter. Du hittar oss på LinkedIn och Facebook.

SKOLLEDAREN

Skolsverige runt

Rektorernas arbetsmiljö, målgörande skolledare och otäcka fynd. Här är några händelser i Skol-Sverige som fått uppmärksamhet senaste tiden.

Text: Håkan Söderberg

Jobb

"Jag tror inte att de riktigt förstod fullt ut vad de hittat. Vi såg till att prata med alla de inblandade barnen och sa till dem att de hade agerat korrekt."

► Rektor Tomas Rylander till DN efter att ett vapen hittats av mellanstadiebarn nära en skola i Uppsala. Ett vapen som använts när en tonårspojke sköt vilt omkring sig och skadade sex personer i Gävle i december 2025.

"Rektorernas arbetssituation måste få större uppmärksamhet. Kommuner och skolhuvudmän måste börja se rektorsomsättningen som ett kvalitetsmått."

► Mathias Bred, ledarskribent på Barometern i Kalmar, ägnar en hel ledare åt rektorernas arbetsmiljö.

"Det här får vara mitt stora fritidsintresse nu, eftersom jag fortfarande kommer att vara rektor på skolan. Jag har dock gett upp min undervisning så nästa år kommer att vara första året på 22 år som jag inte också är lärare."

► Henrik Lacko blir ny ordförande i sin favoritklubb, Östers IF. Till vardags är han rektor och ägare av Växjö's internationella grundskola.

► Snart är 27-åriga Mimmi Strömgren färdigutbildad rektor. Innan hon uppnår det målet levererar hon andra mål på löpande band i Östers IF. Hon leder skytteligan överlägset i sin division fyra-serie i fotboll. Bland annat gjorde hon 21 mål på de sex första matcherna.

"Vi är öppna med de brister som finns och tydliga med vad vi arbetar med. Hela skolan jobbar systematiskt för att stärka både trygghet och studiero för eleverna. Det är viktigt, för det här är ju deras arbetsplats."

► Bitte Jonsson, rektor på Hedenvindskolan, till Östersundsposten efter att ha fått ett åtgärdsprogram på tio punkter från Skolinspektionen.

414

► Den demografiska utvecklingen visar sig över nästan hela Sverige. I Kristianstad är antalet förskolebarn 414 färre än sommaren 2023. – Det är färre födda barn. Dessutom har vi färre invandrade barn och färre inflyttade barn. Utöver det är det fler familjer som utvandrar från Sverige i dag än det var 2023. Sammantaget så är det en stor skillnad, säger Marie Andersson, enhetschef inom förskola i Kristianstads kommun.

27 oktober kommer nästa nummer av Skolledaren.

"Men det är klart att det är häftigt. Jag är jättestolt över både det och verksamheten och att jag har fått förtroende att få göra det."

► Lovisa Möllberg, 29, berättar för Värmlands Folkblad att en artikel i Skolledaren om att hon är Sveriges yngsta rektor väckt stor uppmärksamhet och gjort henne medveten om det på ett annat sätt.

Utbildning

Foto: Getty Images, Fredrik Karlsson

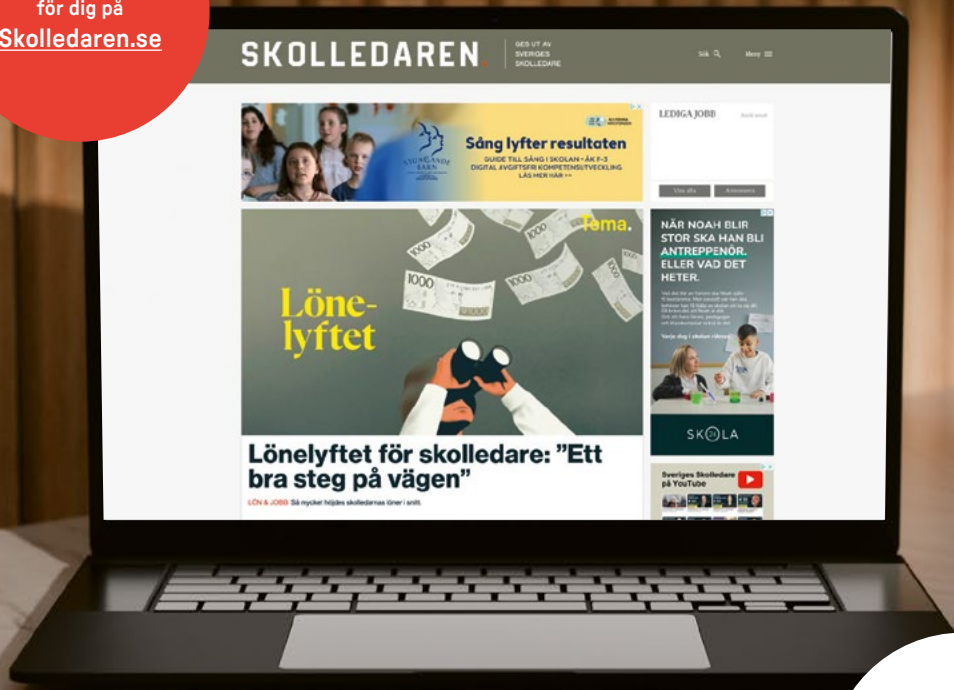
Intressant

Aha!

Alltid senaste nytt på sajten

Få de senaste nyheterna, reportagen, krönikorna och politiska besluten som berör dig som skolledare.

Hitta läsningen för dig på [Skolledaren.se](https://skolledaren.se)

Glöm inte att följa oss i sociala medier för ännu fler nyheter. Du hittar oss på LinkedIn och Facebook.

SKOLLEDAREN.

GABRIELLA EKSTRÖM FILIPSSON

Med tilltro i stället för förbud skapar vi trygghet

”Trygghet uppstår inte ur lydnad inför förbud.”

Ett starkt, modigt och gemensamt ledarskap är helt avgörande för att bygga en trygg skolkultur. Det handlar inte bara om rektorn på rektorsrummet, utan om varje vuxen som möter eleverna i skolan. Varje lärare i klassrummet, varje elevassistent i korridoren, varje rastvärd på skolgården och varje medarbetare i skolans restaurang är en ledare som ska skapa goda relationer till eleverna. Det är det samlade ledarskapet som sätter tonen för en gemenskap som vilar på tolerans, empati, ansvar, trygghet och alla

Gabriella Ekström Filipsson, rektor i 27 år, föreläsare, författare, ledamot i Skolforskningsnämnden, fackligt aktiv i 22 år för skolledare.

Foto: Noak Martinsson

människors lika värde. Det bildar skolans kultur och arbetsmiljö.

När du kliver in i en skola som möter dig med en tydlig vision och en öppen famn – en miljö där väggarna signalerar vad man vill, kan och vågar tillsammans – då ser du ledarskap på riktigt. Det är där som skolans ledarskap ställs inför sitt allra viktigaste uppdrag, att skapa en god, trygg och framtidsytande skolkultur.

KULTUREN ÄR INTE bara ord i en verksamhetsplan; den är den osynliga andan som håller skolan samman. En verkligt inkluderande skolkultur kräver att vi aktivt lever vår värdegrund och bygger broar och skapar förtroende. I en sådan miljö spelar det ingen roll varifrån du kommer, vilken kultur du bär med dig, vilket språk du talar eller vilken hudfärg du har. Du bär din unika ”personliga ryggsäck” som du fyller med kunskap och erfarenheter och sedan delar med dig av. Det skapar empati och förståelse för varandra.

Vi är alla exempel på mångfaldens mervärde, och alla är precis lika viktiga i arbetet med att skapa trygghet. Trygghet uppstår inte ur lydnad inför förbud; den uppstår när alla vuxna leder med ett respektfullt, tydligt och varmt bemötande där varje elev känner sig sedd, respekterad och unik.

När hela skolans personal möter eleverna med höga, positiva förväntningar händer något magiskt med inställning och attityd. Höga förväntningar handlar inte om orimlig prestationsstress eller att alla ska nå samma mål på samma tid. Det handlar om en kompromisslös tilltro till varje individs unika potential. När vi förväntar oss det bästa av våra elever sänder vi en tydlig signal: ”Jag ser vad du kan bli och drömmer om, och jag finns här för att hjälpa dig dit.”

GENOM ATT SIGNALERA tilltro i stället för misstänksamhet bjuder vi in eleverna att ta ett eget, moget ansvar för sina handlingar och sin skolgång. När ramarna sätts av positiva förhoppningar som skapar motivation i stället för rädslan för förbud, vågar eleverna misslyckas, försöka igen och slutligen utveckla sin fulla potential.

Det är så vi fostrar äkta världsmedborgare. Genom att erbjuda en trygg miljö där olikheter berikar och där alla får växa, lägger skolans samlade ledarskap den första och viktigaste byggstenen för någonting ännu större: en hållbar världsfred. De unga människor som möts av ett tydligt, inkluderande och varmt ledarskap i skolan i dag, är nämligen de som kommer att leda, förstå och ena vår värld i morgon.

Som en elev uttryckte det till mig: ”Jag är bra och du är bra, så är det bara.” ■

DIN LÖN 2027

- ➔ Vad får rektorer betalt för övertidsarbetet?
- ➔ Hur stort är ansvarsavståndet för biträdande rektorer?
- ➔ Vad tjänar en skolchef?
- ➔ Svara på Sveriges Skolledares löneenkät så får du svaren i januari.

Löneenkäten går ut till alla yrkesverksamma medlemmar i slutet av oktober och görs i samarbete med Saco. Varje svar är betydelsefullt för att lönestatistiken ska hålla hög kvalitet. Lönestatistiken är ditt viktigaste underlag inför lönesamtalet och chefsrådgivarnas i förbundets uppskattade lönerådgivning till medlemmarna. Vår unika lönestatistik är också oumbärlig i förbundets aktiva arbete för högre skolledarlöner.

OBS! Har du bytt arbetsgivare under året?
Kolla då att vi har din aktuella e-post genom att logga in på sverigesskolledare.se och Mina sidor.

Så hanterade rektor Tina skyddsstoppen

Att komma till rätta med arbetsmiljön inom undervisning, där hot och våld från svårt problemskapande elever förekommer, är en utmaning. Men det går. Rektor Tina Nahkuri von Eichwald har framgångsrikt hanterat tre skyddsstopp.

Text: Sten Feldreich Foto: Mathias Bergeld

Det blev skyddsstopp på skolan när Tina Nahkuri von Eichwald tillträdde tjänsten som rektor på Olshammarsskolan i

Göteborg. Skyddsombuden hade pausat all undervisning eftersom personalen bokstavligen blev misshandlad av elever med svårt utåtagerande beteende. Arbetsbelastningen var hög och det saknades strategier för att hantera problemen.

– Arbetsmiljöverket har avskrivit samtliga och gett oss beröm för gott arbete. Vi har utmejslat en handlingsplan som funkar – oavsett skolform, säger hon.

Nyckeln att komma till rätta med svårigheterna blev tidig och tät dialog med de fackliga organisationerna.

– Det gav effekt. Vi samarbetade med Kommunal och Sveriges Lärare som var aktiva i att lyssna in personalen och på så sätt fick vi tillsammans till kompetenshöjande insatser och hittade strukturer som fungerade.

I dag är hon ett av Sveriges Skolledares skyddsombud, för skolledare inom anpassad grundskola i Göteborg. Dessutom rektor för fyra skolenheter varav två är

Tina Nahkuri von Eichwald

Arbets: Rektor för två skolområden på Hisingen. Hisingen 15; Gunnestorpskolan F–3 och Glöstorpskolan 4–9 samt Hisingen 23; Hinnebäcksskolan 1–9 och Olshammarsskolan 1–9.

Ålder: 52 år.

Bor: På Hisingen, Göteborg.

Yrkeserfarenhet: Rektor sedan 2020.

Hjärtefråga: Arbetsmiljö och organisation, att skapa friutrymme för medarbetare.

"Jag sätter arbetsmiljön först."

Biträdande rektor Barbara Winqvist Staaf i samtal med Tina Nahkuri von Eichwald.

anpassade grundskolor som är personal-täta, i snitt en personal per elev.
– Jag har alltid fastnat för de krokiga och lite kluriga ungarna och tycker att det är vansinnigt intressant och roligt.

INNAN TINA NAHKURI von Eichwald blev rektor var hon lärare och på halvtid huvudskyddsombud för Lärarförbundet. Redan då insåg hon att god arbetsmiljö är en grundförutsättning för att bedriva undervisning.

– Har du inte koll på arbetsmiljön kan du inte undervisa. Absolut inte inom anpassad skola.

Många skolledare vill jobba med skol- och verksamhetsutveckling och brinner för de frågorna. Då finns risk att tappa fokus på arbetsmiljöfrågor när de dyker upp i tidigt skede, menar hon.

HON MENAR ATT arbetsmiljöfrågor är en förutsättning för att kunna åstadkomma skolutveckling.

Och det gäller att tidigt fånga upp signaler på det som skaver i arbetsmiljön. Att ha strategier för att ta itu med dem. In i minsta detalj. Det grundläggande arbets-sättet lärde Tina Nahkuri von Eichwald från

teckenspråk, som hon använder hemma eftersom sonen är döv.

– Grammatiken i teckenspråk bygger på att man först målar upp en scen. Man talar om vilken plats, vilka förutsättningar, vad som finns och sedan kommer vad alla människorna gör. I talspråk kan vi säga: "Därute är det några som springer". Men på teckenspråk måste man först precisera: Du vet den där platsen bredvid simhallen, den där asfaltsytan, där ser jag en grupp människor. De springer, säger hon.

På samma sätt ser Tina Nahkuri von Eichwald på skolans organisation.

– Jag sätter arbetsmiljön först: De där människorna med den kompetensen ska vara i den lokalen, de ska göra sitt arbete på det här och det här sättet och med den här strukturen. Därefter kan jag säga: var så god att undervisa.

HENNES MEDSKICK ÄR: Se arbetsmiljön som en förutsättningsgivare och en möjlig-görare. Då känns det förhoppningsvis inte så tungt att vara rektor.

– För de här frågorna kan annars äta upp oss. Jag inkorporerar dem i mitt vanliga tankesätt, då stjälar de inte energi från mig på samma sätt. ■

Tinas goda råd

1 Arbetsmiljö bygger på struktur och dialog. Struktur på undervisningen – struktur när den inte funkar. Gör handlingsplaner för hur man stegvis kan hantera de problemskapande beteendena. Ta fram handlingsplanerna tillsammans med personalgruppen i fullständig delaktighet. Att identifiera/komma åt det lilla görandet har stor effekt.

2 Behåll samverkan och dialog med facket, även när det är problemfritt. Det behövs fler perspektiv än arbetsgivarens för att nå samförstånd och skapa ett tillsammans-arbete. Mår undervisningen bra? Är den adekvat och korrekt mot elevernas behov?

3 I arbetsmiljö ingår tydliga uppdrag och roller. Gå igenom dem vid terminsstart. Börja direkt med kartläggning och observation. Personalrotation och samarbete mellan personal ska inte ske av en slump utan vara utarbetade i detalj. Alla ska veta vad de ska göra.

YRKESETISKA RÅDET

När relationen med hemmet skaver

Sveriges Skolledares yrkesetiska råd om när relationen till vårdnadshavare skaver, utifrån skolledarnas yrkesetik.

Skolan bygger på ett samarbete mellan hem och skola. Vårdnadshavare ska ges möjlighet till insyn, inflytande och dialog. För många elever är samarbetet en avgörande framgångsfaktor.

Men relationer är sällan enkla. När oro övergår i misstro, eller när kommunikationen blir så omfattande att den påverkar verksamheten och arbetsmiljön, uppstår etiska spänningar som inte kan lösas enbart genom regelverk och rutiner.

Grunden måste vara att se människan bakom beteendet. En vårdnadshavare som uppfattas som krävande drivs ofta av omsorg, rädsla eller tidigare negativa erfarenheter. Samtidigt är det inte detsamma som att allt beteende måste accepteras.

I etiska frågor hjälper det ofta att identifiera vilka intressen som står mot varandra.

Här finns minst tre perspektiv: elevens rätt till trygghet, utveckling och stöd, vårdnadshavarens rätt att bli lyssnad på och involverad samt medarbetarnas rätt till en hållbar och trygg arbetsmiljö. Det är frestande att ställa dessa mot varandra, men det leder sällan till hållbara lösningar.

Om personalen far illa påverkas eleverna. Om vårdnadshavare stängs ute riskerar förtroendet för skolan att skadas. Om elevens behov tappas bort i konflikten har skolan förlorat sitt fokus. Utmaningen blir att hålla flera perspektiv levande samtidigt.

Omsorg för elever innebär också omsorg om de relationer som omger eleven.

Men professionell omsorg handlar inte om gränslös tillgänglighet. Skolan behöver skapa tydliga och rättvisa ramar för kommunikationen. När kontaktvägar, svarstider och ansvarsfördelning är tydliga minskar risken för missförstånd och personberoende lösningar. Att sätta gränser kan vara en förutsättning för ett respektfullt och långsiktigt samarbete.

RESPEKT ÄR EN central princip i skolans yrkesetik och behöver vara ömsesidig. Medarbetare har rätt att utföra sitt arbete utan att utsättas för oskäliga krav, återkommande kränkningar eller påtryckningar. Att värna arbetsmiljön är inte bara en arbetsrättslig fråga utan en etisk skyldighet.

Skolan behöver också möta vårdnadshavare med lyhördhet. Att avfärda oro och frustration riskerar att fördjupa konflikten.

När relationen blir ansträngd behöver

ledarskapet ta en aktiv roll. Skolledaren behöver skapa strukturer som skyddar både personal och relationer. Ibland kan en kontaktperson utses. I andra fall behövs gemensamma möten för att tydliggöra förväntningar och kommunikationsformer.

Det viktiga är att medarbetare inte lämnas ensamma i komplexa etiska situationer. Det som upplevs som en konflikt mellan en vårdnadshavare och en enskild lärare är ofta en fråga för hela organisationen.

NÄR SKOLAN MÖTER starka krav behöver fokus hållas på det som är skolans uppdrag: elevens bästa. Det innebär att vårdnadshavares engagemang ska tas på allvar och mötas med respekt. Men också att skolan har ett ansvar att skapa rimliga villkor för sina medarbetare.

Den etiska utmaningen ligger inte i att välja mellan omsorg om eleven, vårdnadshavaren eller medarbetaren. Utmaningen ligger i att hitta former där alla tre perspektiven får plats, samtidigt som skolans professionella ansvar förblir tydligt. ■

Yrkesetiska rådet: Sebastian Magnell, Nina Jonsson, Torbjörn Hanö, Kristin Arplöw och Henrik Bolin.

Foto: Tomas Bergqvist

EN TIDNING FÖR
10 specialtidningar som skriver om din skolform och

DIG!
dina ämnen

BESTÄLL HÄR

Gå in via
QR-koden
– eller via
[order.flowy.se/
sverigeslarare](https://order.flowy.se/sverigeslarare)

SMART®

Lärare behöver rätt arbetsverktyg

SMART Board® iQ

Kampanj

Köp 3 för
79 970 kr
26 657 kr/st

Alla funktioner
i skärmen
utan
licenskostnad

Ingår i kampanjpaketet:

- ✓ Tre st SMART Board IQ
- ✓ Onlineutbildning
- ✓ **5 års garanti**
- ✓ **5 års SMART Remote Management**
- ✓ Kostnadsfria Lumio och SMART Notebook ingår

LUMIO - VÄRLDENS MEST
ANVÄNDA VERKTYG FÖR LÄRARE

Alla
kampanjer:

*Priser ex moms, frakt, installation och kemikalieskatt. Kampanjerna gäller order lagda och fakturerade innan den 30 september 2026, eller så långt lagret räcker.

netsmart

www.smartboard.se | info@netsmart.se | 010-150 06 00